

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

BSCZ

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

C

BSCZ

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR

Nad projektem převzal záštitu prezident České republiky prof. Václav Klaus.

Kniha vznikla s laskavým přispěním společnosti Zentiva, a. s.

ZENTIVA

Redakce:

Jana Brabencová

Marcella Husová

Marie Makariusová

Jiří Martínek

Gustav Novotný

Roman Vondra

Pavla Vošahlíková – vedoucí projektu

© Doc. PhDr. Pavla Vošahlíková, DrSc., za autorský kolektiv Biografického slovníku českých zemí
Historického ústavu AV ČR, 2008

© Libri, 2008

ISBN 978-80-7277-366-4

ISBN 80-7277-214-7 (soubor)

ISBN 80-7277-215-5 (1. sv.)

ISBN 80-7277-252-X (2. sv.)

ISBN 80-7277-287-2 (3. sv.)

ISBN 80-7277-299-6 (4. sv.)

ISBN 80-7277-309-7 (5. sv.)

ISBN 978-80-7277-239-1 (6. sv.)

ISBN 978-80-7277-248-3 (7. sv.)

ISBN 978-80-7277-257-5 (8. sv.)

OBSAH

Struktura slovníkového hesla	VII
Seznam zkratk	VIII
Seznam autorů hesel	XV
Redakční rada	XVII
Biografický slovník českých zemí: C	369

STRUKTURA SLOVNÍKOVÉHO HESLA (BIOGRAMU)

1. *Záhlaví.* Obsahuje příjmení a jméno (křestní), má-li osobnost více jmen, uvádějí se nezkráceně všechna a v závorce další možné varianty. Dále záhlaví obsahuje datum (den, měsíc, rok) a místo narození a úmrtí. Nejsou-li tato data v úplnosti známa, registrují se pouze údaje zjištěné a ověřené. Následuje výstižná a obecně srozumitelná definice profese nebo veřejného působení osobnosti.

2. *Životopisná a hodnotící část.* Tvoří hlavní část biografického hesla. Obsahuje stručný životopis se základními chronologicky řazenými daty o vzdělání, profesní a veřejné činnosti, o místech působení, dosažených titulech, hodnostech, významnějších cenách a vyznamenáních aj., s výstižnou charakteristikou a zhodnocením této činnosti v historických, společensko-politických a kulturních souvislostech. Životopisná a hodnotící část jsou účelově propojeny. Užívá se úsporného slovníkového slohu a zpravidla minulého času.

3. *Bibliografická část.* Pod zkratkou „**D:**“ je uveden výběrově seznam vlastních prací, u uměleckých osobností hlavní výtvarná a architektonická díla, výstavy, hudební opusy, režijní práce, role apod. v chronologickém řazení. Pod zkratkou „**L:**“ je výběrově zařazena základní literatura o osobnosti s případnými odkazy na jiná lexikální díla nebo na jiné prameny použité ke zpracování hesla. Místo vydání díla se uvádí v souladu s lexikografickými zvyklostmi zpravidla u zahraničních publikací. Pod zkratkou „**P:**“ se nacházejí základní informace o uložení písemné pozůstalosti (pokud je zásadního významu) a o dalších památkách a pramenech vztahujících se k osobnosti.

SEZNAM ZKRATEK

ZKRATKY INSTITUCÍ

AMU	Akademie múzických umění
AMZV	Archiv ministerstva zahraničních věcí
ANM	Archiv Národního muzea
AV ČR	Akademie věd České republiky
AVU	Akademie výtvarných umění
BBC	British Broadcasting Corporation
ČAVU	Česká akademie věd a umění
ČAZ	Česká akademie zemědělská
ČČK	Československý (Český) červený kříž
ČF	Česká filharmonie
ČFVU	Československý (Český) fond výtvarných umění
ČKD	Českomoravská Kolben-Daněk
ČNB	Česká národní banka
ČNR	Česká národní rada
ČOS	Československá (Česká) obec sokolská
ČR	Česká republika
ČSAV	Československá akademie věd
ČSAZ	Československá akademie zemědělská
ČSL	Československá strana lidová
ČSNS	Československá strana národně socialistická
ČSR	Československá republika, Československo
ČSS	Československá strana socialistická
ČSSD	Československá (Česká) strana sociálně demokratická
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSTV	Československý svaz tělesné výchovy
ČTK	Československá (Česká) tisková kancelář
ČVŠT	Česká vysoká škola technická
ČVTS	Československá vědecko-technická společnost
ČVUT	České vysoké učení technické
DAMU	Divadelní fakulta Akademie múzických umění
DTJ	Dělnická tělocvičná jednota
FAMU	Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění
FDTJ	Federace dělnických tělocvičných jednot
Gestapo	Geheime Staatspolizei (Tajná státní policie)
GHMP	Galerie hlavního města Prahy
HAMU	Hudební fakulta Akademie múzických umění
IBBY	International Board of Books for Young People
JAMU	Janáčkova akademie múzických umění
JUV	Jednota umělců výtvarných
KČSN	Královská česká společnost nauk
KSČ	Komunistická strana Československa
LA NM	Literární archiv Národního muzea
LA PNP	Literární archiv Památníku národního písemnictví

ME	mistrovství Evropy
MG	Moravská galerie
MHMP	Muzeum hlavního města Prahy
MNO	ministerstvo národní obrany
MS	mistrovství světa
MU	Masarykova univerzita
MV	ministerstvo vnitra
MZA	Moravský zemský archiv
MZLU	Mendelova zemědělská a lesnická univerzita Brno
MZM	Moravské zemské muzeum
MZV	ministerstvo zahraničních věcí
NA	Národní archiv (do roku 2004 SÚA)
ND	Národní divadlo
NDR	Německá demokratická republika
NF	Národní fronta
NK	Národní knihovna
NG	Národní galerie
NM	Národní muzeum
NOÚZ	Národní odborová ústředna zaměstnanecká
NS	Národní shromáždění
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Německá nacionálně socialistická dělnická strana)
NTM	Národní technické muzeum
NV	národní výbor
OH	olympijské hry
ON	Obrana národa
OŽK	Obchodní a živnostenská komora
p. a.	podnikový archiv
PÚ	Politické ústředí
PVVZ	Petiční výbor Věrní zůstaneme
RAF	Royal Air Force
ROH	Revoluční odborové hnutí
SA	Sturmabteilung (Úderný oddíl)
SAV	Slovenská akademie věd
SČSP	Svaz československo-sovětského přátelství
SČUG	Sdružení českých umělců a grafiků. Galerie Hollar
SD	Sicherheitsdienst (Bezpečnostní služba)
SdP	Sudetendeutsche Partei (Sudetoněmecká strana)
SIA	Spolek československých inženýrů a architektů
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SNR	Slovenská národní rada
SOA	státní oblastní archiv
SOKA	státní okresní archiv
SPB	Svaz protifašistických bojovníků
SR	Slovenská republika
SRN	Spolková republika Německo
SS	Schutzstaffel (Ochranný oddíl)
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SÚA	Státní ústřední archiv (od roku 2005 NA)
SVU	Svaz výtvarných umělců
UB	Umělecká beseda
ÚČL	Ústav pro českou literaturu AV ČR
UK	Univerzita Karlova

UMPRUM	Uměleckoprůmyslová škola
ÚNV	Ústřední národní výbor
UPM	Uměleckoprůmyslové muzeum
USA	Spojené státy americké
ÚV	ústřední výbor
ÚVOD	Ústřední vedení odboje domácího
ÚVTI	Ústředí vědeckotechnických informací
ÚVTIZ	Ústředí vědeckotechnických informací pro zemědělství
VHA	Vojenský historický archiv
VHM	Vojenské historické muzeum
VHS	Vlastenecko-hospodářská společnost
VŠE	Vysoká škola ekonomická
VŠCHT	Vysoká škola chemicko-technologická
VŠT	Vysoká škola technická
VŠUP	Vysoká škola uměleckoprůmyslová
VŠZ	Vysoká škola zemědělská
VTS	Vědecko-technická společnost
VÚA	Vojenský ústřední archiv
VUT	Vysoké učení technické
YMCA	Young Men's Christian Association
YWCA	Young Women's Christian Association
ZA	Zemský archiv Opava
ZM	Zemědělské muzeum
ZNV	Zemský národní výbor

SEZNAM ZKRATEK K POUŽITÉ LITERATUŘE

- AČA** – Almanach České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, sv. 1–50, Praha 1891–1940.
- AČL** – Michal Navrátil, Almanach českých lékařů, Praha 1913.
- AČP** – Michal Navrátil, Almanach českých právníků, Praha 1930.
- ADB** – Allgemeine Deutsche Biographie, d. 1–56, Leipzig 1875–1912.
- Adler** – Adler. Zeitschrift für Genealogie und Heraldik (1881–1883 Monatsblatt des Heraldisch-Genealogischen Vereines „Adler“; 1883–1925 Monatsblatt der [k. k.] Heraldischen Gesellschaft „Adler“; 1926–38 Monatsblatt der Heraldisch-Genealogischen Gesellschaft „Adler“; 1939–44 Adler. Monatsblatt der Vereine für Sippenforschung in der Ostmark), Wien 1881–.
- Album representantů** – Album representantů všech oborů veřejného života československého, ed. F. Sekanina, Praha 1927.
- AMM** – Acta Musei Moraviae, viz ČMZM.
- AR** – Archeologické rozhledy, Praha 1949–.
- Architekti** – Pavel Vlček a kol., Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách, Praha 2004.
- AUC** – Acta Universitatis Carolinae, Praha 1960–.
- Balling 1** – Mads Ole Balling, Von Reval bis Bukarest. Statistisch-Biographisches Handbuch der Parlamentarier der deutschen Minderheiten in Ostmittel- und Südosteuropa 1919–1945, d. 1–2, Kopenhagen 1991.
- Bartoš: PD činohra** – Jan Bartoš, Prozatímní divadlo a jeho činohra, Praha 1937.
- Bartoš: PD opera** – Josef Bartoš, Prozatímní divadlo a jeho opera, Praha 1938.
- BHDE** – Biographisches Handbuch der deutschen Emigration, d. 1–3, München 1999.
- BHJb** – Berg- und Hüttenmännisches Jahrbuch der k. k. Montan-Lehranstalt zu Leoben und Příbram, Wien 1851–1937.
- Bílková** – Pavla Bílková, Biografický slovník techniků, manažerů a hospodářských pracovníků, kteří se zasloužili o rozvoj ostravsko-karvinského revíru před rokem 1918, in: Studie o Těšínku 7, 8, Okresní vlastivědné muzeum Český Těšín 1979–1980.
- Birk** – Alfred Birk, Die Deutsche Technische Hochschule in Prag 1806–1931, Prag 1931.
- BJB** – Rudolf M. Wlaschek, Biographia Judaica Bohemiae, Dortmund 1995.

- BL** – Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmischen Länder, d. 1–3 (A–S), München, Wien 1979–.
- BLDMF** – Ludmila Hlaváčková, Petr Svobodný, Biographisches Lexikon der deutschen Medizinischen Fakultät in Prag 1883–1945, Praha 1998.
- BLS** – Biografický lexikón Slovenska, d. 1–2 (A–F), 3 (G–H), Martin 2002–.
- Bohemia** – Bohemia. Jahrbuch des Collegium Carolinum, od 1980 jako Zeitschrift für Geschichte und Kultur der Böhmis-
schen Länder, München 1960–.
- BOS** – Český slovník bohovědný, ed. Josef Tumpach a Antonín Podlaha, d. 1–5 (A–Itálie), Praha 1912–1930.
- Brockhaus** – Der Grosse Brockhaus. Handbuch des Wissens, sv. 1–20, Leipzig 1928–1935 (15. vyd.).
- Brockhaus D** – Dodatky, d. 21, Leipzig 1936 (15. vyd.).
- BSPLF** – Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939, d. 1–2, Praha 1988–1993.
- Catalogus cleri** – Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragensis pro anno Domini 1741–.
- César – Černý** – Jaroslav César, Bohumil Černý, Politika německých buržoazních stran v Československu v letech 1918–1938, d. 1–2, Praha 1962.
- Cyril** – Cyril, český hudební časopis, Praha 1874–1948.
- Czeike** – Felix Czeike, Historisches Lexikon Wien in 5 Bänden, Wien 1992–1997.
- Czikan** – J. J. H. Czikan, F. Gräffer, Oesterreichische National-Encyklopaedie, oder alphabetische Darlegung der wissens-
würdigsten Eigenthümlichkeiten des österreichischen Kaiserthumes, d. 1–6, 1835–1837.
- Čáňová** – Eliška Čáňová, Slovník představitelů katolické církevní správy v Čechách v letech 1848–1918, Praha 1995.
- Čas. mineral. geol.** – Časopis pro mineralogii a geologii, Praha 1956–1992.
- ČAVU** – Alena Šlechtová, Josef Levora, Členové České akademie věd a umění 1890–1952, 2. vyd., Praha 2004.
- ČBS** – Československý biografický slovník, Praha 1992.
- ČCH** – Český časopis historický (1950–1989 jako Československý časopis historický), Praha 1895–.
- ČL** – Český lid, Praha 1891–.
- ČLČ** – Časopis lékařů českých, Praha 1862–.
- ČMM** – Časopis Matice moravské, Brno 1869–.
- ČMZM** – Časopis Moravského zemského musea (Acta Musei Moraviae), Brno 1901–.
- ČNM** – Časopis Národního muzea (1827–1830 jako Časopis Společnosti Vlastenského museum v Čechách; 1831–1854 jako
Časopis Českého museum; 1855–1922 jako Časopis Musea Království českého; 1923– jako Časopis Národního muzea),
Praha 1827–.
- Čornejová – Fechtnerová** – Ivana Čornejová, Anna Fechtnerová, Životopisný slovník Pražské univerzity. Filozofická a Teo-
logická fakulta 1654–1773, Praha 1986.
- ČS** – Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století, 2. vyd., Praha 1982.
- ČsB** – Československo – Biografie, d. 1–3, 1936–1941.
- Čs. neurol.** – Československá neurologie a neurochirurgie, Praha 1904–.
- ČSPSČ** – Časopis společnosti přátel starožitností českých, Praha 1893–1963.
- ČVUT** – František Jílek, Václav Lomič, Dějiny Českého vysokého učení technického, d. 1, sv. 1–2, Praha 1973, 1978.
- DA** – Deutsche Arbeit. Monatsschrift für das geistige Leben der Deutschen in Böhmen, sv. 1–18, Praha 1901–1918.
- DaS (ĐaS)** – Dějiny a současnost, Praha 1959–1969; 1990–.
- Dalibor** – Dalibor, český hudební časopis, Praha 1879–1913; 1919–1927.
- DBE** – Deutsche Biographische Enzyklopädie, d. 1–10, München 1995–1999.
- DČD** – Dějiny českého divadla, d. 1–4, Praha 1968–1983.
- DČVU** – Dějiny českého výtvarného umění, d. 1–6, Praha 1984–2007.
- DČŽ** – Milena Beránková, Fraňo Ruttkay, Dějiny československé žurnalistiky, d. 1–2, Praha 1981–1984.
- Dlabáč** – Gottfried Johann Dlabáč, Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren
und Schlesien, d. 1–3, Prag 1815.
- DLČ** – Jan Jakubec, Dějiny literatury české, d. 1–2, Praha 1929, 1934.
- DUK** – Dějiny Univerzity Karlovy, d. 1–4, Praha 1995–1999.
- DVT** – Dějiny věd a techniky, Praha 1968–.
- EBL** – Josef Weinmann, Egerländer Biographisches Lexikon, d. 1–2, Bayreuth 1985–1987.
- EČVU** – Emanuel Poche, Encyklopedie českého výtvarného umění, Praha 1975.
- EJ** – Antonín Matzner, Ivan Poledňák, Igor Wasserberger, Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. Část jmenná:
Československá scéna, Praha 1990.

- ESL** – Encyklopédia Slovenska, d. 1–6, Bratislava 1977–1982.
- ETK 1** – Encyklopedie tělesné kultury, d. 1–2, Praha 1963–1964.
- ETK 2** – Encyklopedie tělesné kultury, d. 1–2, Praha 1988.
- Ficek** – Viktor Ficek, Biografický slovník širšího Ostravska, seš. 1–5, Opava 1972–1983.
- FP** – Šárka Bartošková, Luboš Bartošek, Filmové profily. Českoslovenští scenáristé, režiséři, kameramani, hudební skladatelé a architekti hraných filmů, Praha 1986.
- FPH** – Šárka Bartošková, Luboš Bartošek, Filmové profily 2. Českoslovenští filmoví herci, d. 1–2, Praha 1990.
- FRB** – Fontes rerum Bohemicarum. Prameny dějin českých, ed. Josef Emler, Praha 1873–.
- Giebisch-Gugitz** – Hans Giebisch, Gustav Gugitz, Bio-bibliographisches Literaturlexikon Österreichs von den Anfängen bis zur Gegenwart, Wien 1964.
- GIÖ** – Die Grossindustrie Österreichs, d. 1–6, Wien 1898.
- Grove** – The New Grove Dictionary of Music and Musicians, d. 1–29, London 2001.
- Grove Opera** – The New Grove Dictionary of Opera, d. 1–4, London 1992, 1994.
- Heller** – Hermann Heller, Mährens Männer der Gegenwart. Biographisches Lexikon, d. 1–4, Brünn 1885–1892 (1. d., 2. rozš. vyd. 1912).
- Hudební věda** – sborník hudebních vědeckých prací Kabinetu pro soudobou hudbu, 1961–1963, od 1964 jako časopis.
- HS** – Československý hudební slovník osob a institucí, d. 1–2, Praha 1963, 1965.
- HSN** – František Sitenský, Hospodářský slovník naučný, d. 1–4, Praha 1905–1924.
- ISN** – Nový velký ilustrovaný slovník naučný, d. 1–17 + 3 dodatky, Praha 1932–1934.
- Jaksch** – Friedrich Jaksch, Lexikon sudetendeutscher Schriftsteller und ihrer Werke für die Jahre 1900–1929, Reichenberg 1929.
- Jakubcová** – Alena Jakubcová, Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století. Osobnosti a díla, Praha 2007.
- Jireček** – Josef Jireček, Rukověť k dějinám literatury české do konce XVIII. věku, d. 1–2, Praha 1875–1876.
- JSH** – Jihočeský sborník historický, České Budějovice 1928–.
- Kalckbrenner** – Erich Kalckbrenner, Personalbibliographien der Professoren und Dozenten der Philosophischen Fakultät der Karl-Ferdinands-Universität in Prag im Zeitraum von 1654–1720 mit biographischen Angaben und mit zusammenfassendem Überblick, Med. Diss., Erlangen – Nürnberg 1972.
- Kejzlar** – Josef Kejzlar a kol., Dějiny textilní výroby v České Skalici. Sborník studií, Dvůr Králové nad Labem – Ústí nad Orlicí 1987.
- Knapík** – Jiří Knapík, Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948–1953, Praha 2002.
- Knauer** – Oswald Knauer, Das österreichische Parlament von 1848–1966, Wien 1969.
- Knihopis** – Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce 18. století, 1925–1946, ed. Zdeněk Tobolka, Praha 1950–1967, Dodatky, ed. František Horák, 1994–.
- Knížák** – Milan Knížák, Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v Českých zemích a na Slovensku od vystopovatelné minulosti do roku 1950, d. 1 (A–L), d. 2 (M–Ž), Hradec Králové 2005.
- Kolář Elity** – Politická elita meziválečného Československa 1918–1938. Kdo byl kdo, ed. František Kolář a kol., Praha 1998.
- Koleška** – Zdeněk Kolečka, Seznam biografí československých entomologů, in: Zprávy Československé společnosti entomologické při ČSAV, seš. 15–28, Praha 1979–1991. Dodatky in: Klapalekiana, seš. 29 a 34, Praha 1993 a 1998.
- Koerting** – W. Koerting, Die Deutsche Universität in Prag. Die letzten hundert Jahre ihrer Medizinischen Fakultät, Bonn 1968.
- Kosch** – Wilhelm Kosch, Deutsches Theater-Lexikon, d. 1–5, Klagenfurt – Wien 1953–.
- Kosch Lit** – Deutsches Literatur-Lexikon. Biographisches und bibliographisches Handbuch. Begründet von Wilhelm Kosch, 22 d. + 6 d. dodatků, Bern – München 1968–.
- Kosch Staatshandbuch** – Wilhelm Kosch, Biographisches Staatshandbuch. Lexikon der Politik, Presse und Publizistik, d. 1–2, Bern 1963.
- KRL** – K. J. Kutsch, Leo Riemens, Großes Sängerlexikon, d. 1–5, 3. vyd., München 1997.
- KSN** – Komenského slovník naučný, d. 1–10, Praha 1937–1938.
- Kudělka – Šimeček** – Milan Kudělka, Zdeněk Šimeček a kol., Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od roku 1760. Bio-bibliografický slovník, Praha 1972.
- Kunc** – Jaroslav Kunc, Slovník soudobých českých spisovatelů. Krásné písemnictví v letech 1918–1945, d. 1–2, Praha 1945.
- Kutnar** – František Kutnar, Jaroslav Marek, Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscetví, 2. vyd., Praha 1997.
- LČL** – Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce, d. 1; 2, sv. 1–2; 3, sv. 1–2 (A–Ř), Praha 1985–.

- LDM** – Lexikon zur deutschen Musikkultur Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien, d. 1–2, München 2000.
- Lišková** – Marie Lišková, Slovník představitelů zemské samosprávy v Čechách v letech 1861–1913, Praha 1994.
- Maasburg** – Geschichte der obersten Justizstelle in Wien (1749–1848), ed. Michael Friedrich Maasburg, Prag 1879.
- MČE** – Malá československá encyklopedie, d. 1–6, Praha 1984–1987.
- MGG** – Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Allgemeine Enzyklopädie der Musik, ed. L. Finscher, Fr. Blume, d. 1–8, 2. vyd., Kassel 1994– (Personenteil 1999–).
- MSB** – Ladislav Skala, Malý slovník biografí, d. 1–6, Praha 1988–1991.
- MSA** – Mitteilungen des Sudetendeutschen Archivs, seš. 1–125, München 1971–1996.
- MSN** – Masarykův slovník naučný, d. 1–7, Praha 1925–1933.
- MVGDB** – Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen, seš. 1–82, Prag 1862–1944.
- Myška** – Milan Myška a kol., Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska, Ostrava 2003.
- Národní album** – Národní album. Sbírká podobizen a životopisů českých lidí prací a snahami vynikajících i zasloužilých, Praha b. d. [1899].
- NBS** – Nowy biografiski słownik k stawiznam a kulturje Serbow, Budyšin 1984.
- ND a jeho předchůdci** – Národní divadlo a jeho předchůdci. Slovník umělců a divadel Vlastenského, Stavovského, Proza-tímního a Národního, Praha 1988.
- NDB** – Neue Deutsche Biographie, d. 1–, München 1953–.
- NGS** – Naučný geologický slovník, ed. J. F. Svoboda, 2. díl, Praha 1961.
- NÖB** – Neue Österreichische Biographie 1815–1918, begr. v. A. Bettelheim, část 1, d. 1–9, Wien 1923–1956, část 2, d. 1, Wien 1925.
- NEČVU** – Nová encyklopedie českého výtvarného umění, d. 1–2, ed. Anděla Horová, Praha 1995.
- NEČVUD** – Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Dodatky, ed. Anděla Horová, Praha 2006.
- ÖAW Almanach** – Almanach der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, sv. 1–67, Wien (1851–1917 jako Almanach der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, sv. 68–96, 1918–1946 [1948] jako Almanach der Akademie der Wissenschaften, sv. 97–, 1947[8]–).
- ÖBL** – Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950, d. 1– (A–S), Wien 1957–.
- ODS** – Ottův divadelní slovník, Praha 1919.
- OSN** – Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, d. 1–28, Praha 1888–1909.
- OSND** – Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k Ottovu slovníku naučnému, d. 1–6, Praha 1930–1943.
- Österreich Lexikon** – Österreich Lexikon in zwei Bänden, ed. R. Bamberger, Wien 1995.
- ÖZBH** – Österreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen, Wien 1853–1914.
- PA** – Památky archeologické a místopisné, Praha 1855–, od 1949 jako Památky archeologické.
- Pazdírek** – Pazdírkův hudební slovník naučný II. Část osobní, d. 1–2, ed. G. Černušák, V. Helfert, B. Štědroň, Brno 1933–1937.
- Pejskar** – Jožka Pejskar, Poslední pocta. Památník na zemřelé československé exulanty, sv. 1–4, Zürich 1982–1994.
- Podlaha, Posvátná místa** – Antonín Podlaha, Posvátná místa Království českého, sv. 1–7, Praha 1907–1913.
- Podlaha, Soupis památek** – Antonín Podlaha, Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátku 19. století, sv. 1–28, Praha 1898–1908.
- Poggendorff** – J. C. Poggendorff, Biographisch-literarisches Handwörterbuch der exakten Wissenschaften, d. 1–, Leipzig – Berlin 1863–.
- Priekopníci** – J. Tibenský, O. Pöss a kol., Priekopníci vedy a techniky na Slovensku 3, Bratislava 1999.
- PSB** – Polski słownik biograficzny, d. 1–, Kraków 1935–.
- PSD** – Příruční slovník k dějinám KSČ, d. 1–2, Praha 1964.
- PSN** – Příruční slovník naučný, d. 1–4, Praha 1962–1967.
- RHB** – Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě, d. 1–5, ed. Antonín Truhlář, Karel Hrdina, Josef Hejnic, Jan Martínek, Praha 1966–1982.
- Riemann** – Hugo Riemanns Musiklexikon, d. 1–2, Berlin 1929 (11. vyd.).
- RSN** – Slovník naučný, d. 1–10, ed. F. L. Rieger, Praha 1860–1872.
- Saur** – Saur allgemeines Künstlerlexikon der bildenden Künstler aller Zeiten und Völker, ed. Günther Meißner, d. 1–, Leipzig 1992– (d. 1–3 též jako: Allgemeines Künstler-Lexikon, ed. G. Meißner, München – Leipzig 1983–1990).
- Sbb. Wien** – Sitzungsberichte der (Kaiserlichen) Akademie der Wissenschaften in Wien, mathematisch-naturwissenschaftliche Klasse, sv. 1–156, Wien 1848–1947.

- SBS** – Slovenský biografický slovník, d. 1–6, Martin 1986–1994.
- SČF** – Slovník českých filozofů, Brno 1998.
- SČL** – Slovník české literatury 1970–1981, Praha 1985.
- SČS** – Slovník českých spisovatelů od roku 1945, ed. P. Janoušek, d. 1–2, Praha 1995–1998.
- SČSVU** – Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–1997, d. 1–, Ostrava 1998–.
- SDLČ** – Arne Novák, Stručné dějiny literatury české, Olomouc 1946.
- Sklenář** – Karel Sklenář, Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů, Praha 2005.
- Slezsko** – Biografický slovník Slezska a severní Moravy, d. 1–, Opava, Ostrava 1993–.
- SPFFBU** – Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, Brno 1952–.
- Sudetenland** – Sudetenland. Böhmen-Mähren-Schlesien. Vierteljahrschrift für Kunst, Literatur, Wissenschaft und Volkstum, München 1960–.
- Thieme – Becker** – Ulrich Thieme und Felix Becker (ed.), Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart, d. 1–37, Leipzig 1907–1950.
- Toman** – Prokop Toman, Nový slovník československých výtvarných umělců, d. 1–2, Praha 1947.
- Toman D** – Prokop Toman, Prokop H. Toman, Dodatky ke slovníku československých výtvarných umělců, Praha 1955.
- Tomeš** – Josef Tomeš a kol., Český biografický slovník XX. století, d. 1–3, Praha 1999.
- VČAZ** – Věstník Československé akademie zemědělské, 1925–1953 (dále jako Věstník Československé akademie zemědělských věd, 1954–).
- Věstník ČAVU** – Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1892–1917; Věstník České akademie věd a umění, Praha 1918–1952. Dále jako
- Věstník ČSAV** – Věstník Československé akademie věd, Praha 1953–1992. Dále jako
- Věstník AV ČR** – Věstník Akademie věd České republiky, Praha 1993–.
- Věstník KČSN** – Věstník Královské české společnosti nauk, Praha 1888–1952.
- Voit** – Petr Voit, Encyklopedie knihy – knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století, Praha 2007.
- Vollmer** – Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler des 20. Jahrhunderts, d. 1–6, ed. Hans Vollmer, Leipzig 1953–1962.
- VVM** – Vlastivědný věstník moravský, Brno 1946–.
- Wininger** – Salomon Wininger, Große Jüdische National-Biographie mit mehr als 8000 Lebensbeschreibungen namhafter jüdischer Männer und Frauen aller Zeiten und Länder, sv. 1–6, Czernowitz 1925–1936.
- Wurzbach** – C. Wurzbach, Biographisches Lexikon des Kaiserthums Österreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben, d. 1–60, Wien 1856–1891; Register zu den Nachträgen, 1923.
- ZGLM** – Zeitschrift des deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens, 1897–1941 (dále jako Zeitschrift für Geschichte und Landeskunde Mährens), 1942–1944.

SEZNAM AUTORŮ HESEL

PhDr. Bartůšek, Václav, Ph. D., Národní archiv Praha
ThDr. Beneš, Ladislav, Evangelická teologická fakulta UK Praha
Prof. PhDr. Beneš, Zdeněk, CSc., Filozofická fakulta UK Praha
Prof. PhDr. Bláhová, Marie, DrSc., Filozofická fakulta UK Praha
PhDr. Boubín, Jaroslav, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Mgr. Burda, Tomáš, Kartografie Praha
PhDr. Brabencová, Jana, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Mgr. Cuhra, Jaroslav, Ph. D., Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., Praha
MUDr. Čech, Pavel, III. lékařská fakulta UK Praha
Mgr. Černý, Karel, Ústav dějin lékařství UK Praha
Mgr. Čoupková, Magdalena, Archiv VUT Brno
Doc. Mgr. Dubská, Alice, CSc., Divadelní fakulta AMU Praha
RNDr. Ďuranová, Ludmila, Národní biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
Mgr. Dvořák, Petr, Ph. D., Filozofický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Doc. PhDr. Ebelová, Ivana, CSc., Filozofická fakulta UK Praha
Fikejz, Miloš, Národní filmový archiv Praha
PhDr. Fišer, Zdeněk, Moravské zemské muzeum Brno
RNDr. Foltá, Jaroslav, CSc., NTM Praha
PhDr. Hála, Vlastimil, CSc., Filozofický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Harna, Josef, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Havlíková, Helena, Český rozhlas Praha
Doc. PhDr. Hlaváčková, Ludmila, CSc., Ústav dějin lékařství UK Praha
PhDr. Hoffmannová, Jaroslava, Masarykův ústav – Archiv AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Holeňová, Jana, CSc., Institut umění – Divadelní ústav Praha
PhDr. Holý, Martin, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Prof. dr. hab. Homola-Skapska, Irena, Kraków
PhDr. Mgr. Horák, Ondřej, Právnická fakulta Univerzity Palackého Olomouc
PhDr. Hořejš, Miloš, NTM Praha
Ing. Hučka, Jan, Plzeň
Doc. RNDr. Hudec, Karel, DrSc., Brno
PhDr. Husová, Marcella, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Doc. Janko, Jan, CSc., Masarykův ústav – Archiv AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Karkanová, Hana, MG Brno
Ing. Kleinová, Jana, NTM Praha
Doc. Mgr. Knoz, Tomáš, Ph. D., Filozofická fakulta MU Brno
Ing. Kolečka, Zdeněk, Praha
Doc. PhDr. Kouřil, Miloš, Filozofická fakulta Univerzity Palackého Olomouc
PhDr. Kovářová, Stanislava, Zemský archiv v Opavě, pracoviště Olomouc
Doc. PhDr. Kučera, Martin, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Kůrka, Pavel, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Lacina, Vlastislav, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Ludvová, Jitka, CSc., Institut umění – Divadelní ústav Praha
PhDr. Makariusová, Marie, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Mgr. Martínek, Jiří, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Martínek, Miloslav, CSc., Právo Praha

PhDr. Masnerová, Jiřina, Archiv ČVUT Praha
Prof. Ing. Mayer, Daniel, DrSc., Fakulta elektrotechnická Západočeské univerzity Plzeň
Mgr. Mentschl, Christoph, Österreichisches Biographisches Lexikon Wien
Mgr. Merglová-Pánková, Lenka, Filozofická fakulta Západočeské univerzity Plzeň
Doc. Ing. Mihula, Zdeněk, CSc., Brno
PhDr. Mikovcová, Alena, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita Brno
Mgr. Motlíček, Tomáš, Filozofická fakulta Univerzity Palackého Olomouc
PhDr. Němeček, Jan, DrSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Mgr. Novotná, Eva, Geografická knihovna Přírodovědecké fakulty UK Praha
PhDr. Novotný, Gustav, CSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Brno
PhLic. Novotný, Vojtěch, Th. D., Katolická teologická fakulta UK Praha
Pavlíček, Martin, Ph. D., Filozofická fakulta Univerzity Palackého Olomouc
Prof. PhDr. Poledňák, Ivan, DrSc., Pedagogická fakulta UK Praha
PhDr. Reittererová-Benetková, Vlasta, Wien
Prof. PhDr. Ing. Royt, Jan, Filozofická fakulta UK Praha
Mgr. Sekyrka, Tomáš, NG Praha
PhDr. Sklenář, Karel, DrSc., Praha
PhDr. Skřivánek, František, Praha
PhDr. Smíšková, Helena, SOA Litoměřice, pracoviště Děčín
PhDr. Sobotka, Mojmír, Hudební a informační středisko Praha
Doc. PhDr. Svobodný, Petr, CSc., Ústav dějin UK a archiv UK Praha
Mgr. Šebek, Jaroslav, Ph. D., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Šmeral, Jiří, Filozofická fakulta Univerzity Palackého Olomouc
Mgr. Šourková, Anna, Národní biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
PhDr. Šroněk, Michal, CSc., Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i., Praha
Ing. Švandrlík, Richard, Mariánské Lázně
Mgr. Tábořecká, Alena, Národní biografický ústav Slovenskej národnej knižnice Martin
PhDr. Tomeš, Josef, Masarykův ústav – Archiv AV ČR, v. v. i., Praha
PhDr. Vacek, Jiří, Slovanská knihovna NK Praha
Mgr. Valentová, Kateřina, Ph. D., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Doc. PhDr. Valoch, Karel, DrSc., Moravské zemské muzeum Brno
RNDr. Vlašímský, Pavel, Česká geologická služba Praha
Doc. PhDr. Vlček, Pavel, CSc., Fakulta architektury ČVUT Praha
PhDr. Voit, Petr, CSc., Strahovská knihovna Královské kanonie premonstrátů Praha
PhDr. Vondra, Roman, Ph. D., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Doc. PhDr. Vošahlíková, Pavla, DrSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
Mgr. Vyskočil, Aleš, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Brno

REDAKČNÍ RADA

Prof. JUDr. PhDr. Adamová, Karolína, CSc.
RNDr. Folta, Jaroslav, CSc.
Prof. PhDr. Hlaváček, Ivan, CSc.
PhDr. Hozák, Jan
PhDr. Husová, Marcella, CSc. (vědecká tajemnice)
Doc. PhDr. Charvát, Petr, DrSc.
Prof. PhDr. Janáčková, Jaroslava, CSc.
PhDr. Kubín, Petr, PhD.
Doc. PhDr. Kučera, Martin, CSc.
PhDr. Ludvová, Jitka, CSc.
Prof. PhDr. Pánek, Jaroslav, DrSc.
Prof. Ing. Průcha, Václav, CSc.
Prof. PhDr. Raková, Svatava, CSc.
PhDr. Svatoš, Michal, CSc.
Doc. PhDr. Šedinová, Jiřina, CSc.
Doc. PhDr. Šedivý, Ivan, CSc.
PhDr. Tomeš, Josef (předseda)
Doc. PhDr. Vlček, Pavel, CSc.
Doc. PhDr. Vošahlíková, Pavla, DrSc. (místopředsedkyně)

BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK ČESKÝCH ZEMÍ

CABICAR, František, * 6. 10. 1908 *Năsăud (Rumunsko)*, † 24. 1. 1981 *Ostrava, fyzik, pedagog*

Narodil se v tehdy uherském Sedmíhradsku. Navštěvoval Vysokou školu báňskou (VŠB) v Příbrami; během studia byl demonstrátorem v mineralogickém ústavu a zástupcem asistenta fyzikálního ústavu. Přešel na Karlovu univerzitu v Praze, kde 1929–34 studoval matematiku a fyziku. Jako posluchač budoval v mineralogickém ústavu laboratoř pro krystalovou rentgenometrii. 1934–36 přednášel na VŠB v Příbrami, 1936 učil na Vyšší průmyslové škole v Pardubicích, 1937–51 na obchodní akademii v Ostravě. Za německé okupace byl 1942 zatčen a odvezen do koncentračního tábora, odkud se vrátil až po osvobození 1945. Od 1951 působil na VŠB v Ostravě (kam byla škola po skončení války přenesena z Příbrami), postupně jako odborný asistent, docent, od 1961 profesor technické fyziky na katedře fyziky. 1953/54 byl děkanem Hornicko-geologické fakulty, 1959/60 a 1962/63 prorektorem VŠB. Badatelsky se věnoval rentgenometrii krystalů a kovů. Na škole vybudoval laboratoře pro rentgenometrická měření, hranolovou spektrometrii, studium tenkých vrstev a magnetických vlastností látek. Jako spoluautor se podílel na učebních textech *Fyzika 1–3* (1964–75). Veřejně se angažoval v oblasti vztahů s Rumunskem, 1931–35 byl jednatelem Československo-rumunského ústavu v Praze. 1939 obdržel Zlatou medaili společnosti Liga Romana, 1965 státní vyznamenání Za zásluhy o výstavbu.

L: Kdo je kdo v Československu 1, 1969, s. 117; Sborník vědeckých prací Vysoké školy báňské – TU Ostrava, Rada hornicko-geologická 45, 1999, 1, s. 103; V. Trantina a kol., Velký slovník osobností vědy a kultury příbramského regionu, 2001, s. 40n.

PAVEL VLAŠÍMSKÝ

CAHA, Jan, * 13. 8. 1872 *Rozsochy u Bystrice nad Pernštejnem*, † 10. 1. 1937 *Brno, právník, finanční úředník, pedagog, odborný spisovatel*

Pocházel z rodiny nájemce dvora v Rozsochách čp. 43; byl bratrem Jaroslava Jana C. (1883–1941), správního úředníka, moravskoslezského zemského prezidenta, a JUDr. Vladimíra C., sekčního šéfa na ministerstvu pošt a telegrafů v Praze. Studoval na českém gymnáziu v Brně a na právnické fakultě ve Vídni. Nejprve pracoval jako konceptní úředník na Zemském finančním ředitelství v Brně. Zdokonaloval se v oboru poplatkového práva. Po 1918 byl povolán jako odborový rada na ministerstvo financí v Praze. 14. 9. 1921 byl jmenován řádným profesorem právních věd na České vysoké škole technické v Brně, kde působil až do své smrti. Tam vybudoval ústav právních věd na vysoké úrovni a se zřetelem k potřebám školy technického zaměření. Zastával i akademické úřady: byl zvolen děkanem odboru architektury a pozemního stavitelství (1925/26) a rektorem školy (1928/29).

Ve dvacátých letech suploval přednášky z finančního práva na Právnické fakultě MU, kde se stal i členem zkušební komise pro státní zkoušky státovědecké. Jako právník dosáhl mezinárodního uznání: byl jmenován členem Institut international de la philosophie du droit et de la sociologie juridique v Paříži.

V díle se C. hlásil k brněnské právní škole normativní (František Weyr) a teleologické (Karel Engliš). Zabýval se finančním a především poplatkovým právem, což bylo ovlivněno jeho původním zaměstnáním. K vědecké činnosti ho přivedl F. Weyr; zabýval se jí až v poměrně pokročilém věku a jen krátce, tzn. zejména na počátku dvacátých let. Po první vědecké studii o úřadu prezidenta vycházející z oblasti ústavního práva se věnoval již jen záležitostem z práva finančního. Jeho další příspěvky publikované v *Časopisu pro právní a státní vědu* se týkaly právních předpisů ve vztahu ke státním dávkám a vycházely z jeho dlouholetých zkušeností a z krátkého působení na ministerstvu financí, kde se však podílel významně na legislativních pracích. Svou zásadní monografickou studii o finanční vědě a právu zpracoval také pod vlivem normativní teorie. Od 1923 vydával *Soubor legislativy a judikatury ve věcech finančních*. Své pedagogické zkušenosti, představy a názory promítl do úvahy o právnickém vzdělání na technikách. Další dva důležité příspěvky přednesl na druhém a třetím právnickém sjezdu (Brno 1925, Bratislava 1930) a otiskl v jejich sbornících.

D: Úřad prezidenta republiky, in: *Časopis pro právní a státní vědu* 1, 1918, s. 230n.; Právní normy o státních dávkách vydané v republice Československé od převratu do konce roku 1920, in: tamtéž 4, 1921, s. 153n., 241n.; Finanční věda a finanční právo. Zároveň příspěvek k noetice právní, 1921; Finanční věda a vědecká politika, in: *Parlament* 2, 1922–23, č. 6–7, s. 303n.; Právní normy o státních dávkách vydané v republice Československé v roce 1921, in: *Časopis pro právní a státní vědu* 6, 1923, s. 13n., 78n.; Právní ústav, in: *Památník České vysoké školy technické v Brně* k 25. výročí založení, 1925, s. 54n.; K úpravě studia práv na vysokých školách technických, in: *Vysoká škola technická v Brně. Jubilejní vědecký sborník 1899–1924*, 1925, s. 171n.; Jednotná kodifikace právních norem o finančním hospodaření státu, in: *Sjezd právníků československých. 2. sjezd v Brně. Sekce V. Právo finanční, otázka 1*, práce 1, 1925 (133 s.); *Reforma práva poplatkového*, in: *Sjezd právníků československých. 3. sjezd v Bratislavě. Odbor VI., otázka 3*, práce 1, 1930.

L: AČP s. 55; KSN 2, s. 230; Právní ústav, in: *Památník České vysoké školy technické v Brně* k 25. výročí založení, 1925, s. 54n.; Slavnostní inaugurace rektora ČVŠT v Brně prof. J. C. dne 1. 12. 1928, 1928; J. Sedláček, Profesor J. C. zemřel, in: *Lidové noviny* 11. 1. 1937, s. 3; V. Výbrál, J. C., in: *Naše věda* 18, 1937, č. 7, s. 237n.; Prof. J. C., in: *Právník* 76, 1937, č. 1, s. 67; F. Weyr, J. C. in memoriam, in: *Časopis pro právní a státní vědu* 20, 1937, č. 1, s. 40; *Universitas Brunensis* 1919–69, 1969, s. 363; R. Krejčí, Prof. J. C., in: *Události na VUT v Brně* 8, 1998, č. 2, s. 19; též, Významné osobnosti historie VUT v Brně – rektori: Prof. J. C., in: tamtéž 13, 2003, č. 11, s. 22; Prof. JUDr. J. C., in: *Encyklopedie dějin města Brna* (<http://www.encyklopedie.brna.cz/>).

P: MZA Brno, fond E 67 Sbírka matrik, č. 16 154, matrika narozených římskokatolického farního úřadu Rozsochy, sv. III, oddíl pro Rozsochy, fol. 167; Archiv VUT Brno, fond Osobní spisy zaměstnanců, J. C., kart. C 1.

MAGDALENA ČOUPOKOVÁ, ONDŘEJ HORÁK

CAHA, Jaroslav Jan, * 20. 6. 1883 *Rozsochy u Bystřice nad Pernštejnem*, † 23. 1. 1941 *Brno, správní úředník, moravskoslezský zemský prezident*

Pocházel z rodiny nájemce dvora v Rozsochách; byl bratrem Jana C. (1872–1937), právníka, finančního úředníka, pedagoga a odborného spisovatele, a JUDr. Vladimíra C., sekčního šéfa na ministerstvu pošt a telegrafů v Praze. Po absolvování studia práv na české univerzitě v Praze a na univerzitě ve Štýrském Hradci vstoupil 12. 12. 1906 do státních služeb. Byl zařazen mezi konceptní úřednictvo u moravského místodržitelství v Brně a pak přidělen k úřadům okresní politické správy. Působil krátce u okresního hejtmanství v Třebíči (1908) a nejdelší čas strávil u okresního hejtmanství v Brně (1908–10 a 1912–18). Mezitím se oženil v Brně 24. 10. 1908 a v letech 1910–12 zastával funkci pomocné síly instruktora české sekce při živnostenském společenstvu. Konec monarchie jej zastihl v hodnosti okresního komisaře na brněnském okresním hejtmanství, jehož vedením byl po převratu na krátkou dobu 1918–19 pověřen. Od moravské politické správy byl převeden do úřednického aparátu prezidia ministerské rady (předsednictva vlády) v Praze. Tam působil v administrativním odboru, kde mu byla svěřena funkce tajemníka tzv. Pětky. Pak se stal 1928 přednostou IV. odboru prezidia, do jehož kompetence spadaly všechny národnostní, náboženské a politické záležitosti nepříslušející politickému sekretariátu a dále agenda spojená s automobilismem, státním rozpočtem či udělováním Řádu bílého lva. Podstatnou část administrativy odboru však zabralo koncipování odpovědí na interpelace a dotazy podané v národním shromáždění a ve stálém výboru parlamentu, přičemž byl C., jako přednosta odboru, osobně zodpovědný za kontakt mezi ministerským předsedou a národním shromážděním. V této pozici zůstal na předsednictvu vlády až do 1939. Pak se vrátil do Brna, kde jeho profesní kariéra vyvrcholila. Převzal funkci moravskoslezského zemského prezidenta a tento úřad zastával do ledna 1941, kdy byl patrně nešťastnou náhodou usmrčen elektrickým proudem (byly však zmiňovány záhadné okolnosti jeho smrti). Dnes je pochován v čestném hrobě města Brna na Ústředním hřbitově ve Vídeňské ulici, skupina 28/102–103.

L: Tomeš 1, s. 167; Personalstand der politischen Behörden in der Markgrafschaft Mähren, 1907–1918 (nestr.); Batovcův almanach. Politický kalendář, schematicismus, statistika a adresář, 1918–1938.

P: Městský úřad v Bystřici nad Pernštejnem, matriční kniha obce Rozsochy, sv. IV, roč. 1883, fol. 45, pořadové číslo neuvedeno.

ALŠ VYSKOČIL

CAHERA, Havel, * asi 1490 *Žatec*, † 11. 4. 1545 *Ansbach (Německo)*, *utrakvistický kněz, administrátor konzistoře pod obojí, rektor univerzity*

Syn řezníka ze Žatce, studoval na pražské univerzitě, kde se 1516 stal bakalářem svobodných umění a o dva roky poz-

ději mistrem. Jeho prvním působištěm po kněžském svěcení se staly Louny, poté byl farářem v Litoměřicích. 1523 pobýval ve Wittenbergu, kde vstoupil do kontaktu s Martinem Lutherem. Po návratu byl zvolen jedním z administrátorů utrkvistické konzistoře a současně se stal i farářem u Panny Marie před Týnem v Praze.

Byl jedním z hlavních aktérů událostí, v nichž se rozhodovalo o další podobě utrkvistické církve. V únoru 1524 předložil utrkvistickým stavům takzvané hromniční artikule, v nichž byly reflektovány některé Lutherovy myšlenky, současně však i tradice české reformace. 1525 vedl v Budíně neúspěšná vyjednávání utrkvistů s papežským legátem Lorenzem Campeggim o uznání basilejských kompaktát římskou kurií. Na zemské úrovni se mu mezitím podařilo vyjednat potvrzení kutnohorského náboženského míru (1485).

Inicioval církevní články z července 1526, které odmítly luterské novoty a držely se konzervativního pojetí utrkvismu. Neváhal sáhnout k perzekuci svých odpůrců z řad příznivců luterských či bratrských myšlenek, z nichž nejznámější byl Matěj Poustevník. Jeho protivníci jej obviňovali z konjunkturálních změn názorů, protože přešel od luterství ke konzervativnímu utrkvismu pod vlivem politické situace. Toto hodnocení přejala i většina historiografie, objevuje se však i přesvědčení, že jeho postoje byly konzistentní. 1527 byl zvolen rektorem pražské univerzity. Na politické úrovni se těšil podpoře purkmistra spojených pražských měst Jana Paška z Vratu, po jeho pádu 1528 král Ferdinand I. sesadil C. z úřadu administrátora a v následujícím roce jej vypověděl ze země. Po krátkých pobytech v Míšni, Norimberku a Schwabachu dospěl do franckého Ansbachu, kde žil jako hostinský. V Norimberku se oženil s Annou Cyglešrovou, dcerou tamního měšťana.

L: A. Molnár, Na rozhraní věků, 1985; Z. V. David, Finding the Middle Way, Washington DC – Baltimore 2003, s. 75n.; Z. Winter, Život církevní v Čechách 1, 1895 s. 71n. a passim; W. W. Tomek, Dějepis města Prahy 10–11, 1894, 1897; J. Janáček, Dějiny Prahy, 1964, s. 253n.; L. Kocourek, K náboženským dějinám doby reformační 1, in: Vlastivědný sborník Podřipska 6, 1996, č. 1, s. 94; B. Roedl, Několik poznámek k životopisu H. C., in: Náboženské dějiny severních Čech. Sborník příspěvků z mezinárodní konference v Ústí n. L. ve dnech 9.–11. září 1997, 1999, s. 78n.; J. Macek, Věra a zbožnost jagellonského věku, 2001, s. 113n.

P: Kronika Bartoše Písaře, ed. J. V. Šimák, in: FRB 6, 1907.

PAVEL KŮRKA

CACH, Vojtěch, * 7. 8. 1914 *Videň (Rakousko)*, † 30. 9. 1980 *Praha, dramatik, prozaik, publicista*

Jeho otec byl krejčovským mistrem, funkcionářem krajan-ské sociálně demokratické organizace ve Vídni. Po převratu 1918 se rodina přestěhovala do Litomyšle, kde C. navštěvoval obecnou školu; 1926 se usadila v Holicích. 1933 maturoval C. na reálce v Pardubicích. 1933–34 byl volontérem hraničářského týdeníku *Chebské hlasy*, poté nastoupil vo-

jenskou prezenční službu. Po jejím skončení (1936) střídal zaměstnání solicitátora, skladníka a příručího v obchodě, nedlouho byl bez místa. 1944 byl totálně nasazen v chemičce v Záluží u Mostu, odkud krátce před osvobozením uprchl k rodičům. 1945–46 pracoval jako agitační referent Ústřední rady odborů, 1946–47 jako kulturně propagační referent Severočeských hnědohutných dolů v Mostě, 1947–48 vedl deník KSČ *Sever* v Ústí nad Labem, 1948–53 byl tamtéž tiskovým referentem oblastní ústředny ministerstva informací, 1953–55 pracoval ve stejné funkci v Děčíně. 1955 odešel natrvalo do Prahy a 1956–60 působil jako šéfredaktor měsíčníku *Divadlo*. Od 1961 se stal spisovatelem z povolání, 1969–70 redaktorem týdeníku *Tvorba*, 1970–74 dramaturgem Filmového studia Barrandov. Žil a zemřel v Praze na Vinohradech.

Literárně debutoval knihou reportáží z hornického severu *Čas nestačí člověku* (1949). Postupně se však etabloval i mezi českými dramatiky jako jeden z prvních představitelů socialistického realismu. Jeho původně rozhlasová hra *DS 70 nevyjíždí* byla 1948 inscenována ve smíchovském Realistickém divadle jako první reportážní drama s výrobní tematikou. O rok později se v *Hornické komedii* pokusil o dělnickou veselohru a dramatem *Duchcovský viadukt* (1950), poctěným 1951 státní cenou, zahájil tradici ideových her z dějin tzv. třídních bojů. Ve volné trilogii s pozdějším názvem *Neústupní* zpracoval nejprve události mostecké stávký za hospodářské krize (definitivní název *Pevnost na severu*, 1953), potom prosincové generální stávký 1920 (definitivní název *Růžena Kalafová*, 1954) a konečně mnichovského diktátu (definitivní název *Příběh plukovníka Adamíry*, 1956). Tato trilogie, která se stala vrcholem C. dramatických pokusů, měla zřejmou vzestupnou tendenci: od popisu dělnických bojů přes střet zájmů uvnitř měšťanské kladenské rodiny k poměrně účinné snaze přesunout dramatický konflikt do nitra silné jevištní postavy. Následující hry *Moje teta, tvoje teta* (1959), *O koho se hraje* (1973) a *Oheň v zádech* (1975) byly neúspěšné, s výjimkou vcelku šťastně koncipovaného dramatu z prostředí mladých lidí na městské periferii *Kateřina* (1961). C. prozaická tvorba, v níž především selhávala jeho schopnost jazyková a charakterizační, nedosáhla nikdy úrovně tvorby dramatické. Neúspěšný byl C. také jako autor detektivky i rozsáhlé monologické prózy. Jedině pokus o generační román *Praskot ve větvích* (1978) přinesl zjevný odklon od dosavadní schematičnosti. Zážitky z poválečného pohraničí autor viděl s jistou distancí a nadhledem. Jeho prózy pro mládež byly naopak ideově neutrální (*Proč táta nepíše*, *Tajemství Anny Marie*, *Chlapec s klíčkem*), byť ani v nich se neubráníl povrchní ideologizaci (zejména *Náklad do Hamburku*, *Na druhé straně plotu*). C. se uplatnil rovněž jako autor rozhlasových her a několika dramatizací, bezvýznamná zůstala jeho tvorba filmového a televizního scenáristy, jakož i snahy na poli divadelní kritiky a teorie.

D: bibliografie in: SČS 1, s. 88n.; dvacet her uloženo v Divadelním ústavu (knihovna), Praha.

L: J. Kunc, Slovník českých spisovatelů beletristů 1945–1956, 1957, s. 65n.; nekrolog: (v), Zemřel V. C., in: Lidová demokracie 1. 10. 1980; Za V. C. Vzpomíná spisovatel Joža Mikula, in: Průboj 15. 10. 1980; ČS, s. 63n.; SČL, s. 46n.; SČS 1, s. 88n.; T. Studenovský – J. Bláha, Slovník českých autorů pro chlapce (a nejen pro ně), 2000, s. 24; Tomeš 1, s. 167; Český hraný film 3, č. 50, 4, č. 358.

P: Biografický archiv ÚČL Praha; Bibliografie Divadelního ústavu Praha.

MARTIN KUČERA

CAIS, Oldřich, * 12. 5. 1921 Poděbrady, † 9. 9. 1982 Praha, strojní inženýr, pedagog

Po absolvování Vyšší průmyslové školy v Pardubicích, obor letecká specializace, nastoupil 1940 do firmy Letov v Letňanech, kde pracoval v experimentálním oddělení. To bylo 1944 převedeno k firmě Junkers v Praze-Dejvicích, v dubnu 1945 se opět vrátilo do letňanského podniku. Od října 1945 do května 1946 absolvoval C. povinnou vojenskou prezenční službu. 1946–47 pracoval jako konstruktér plynových spotřebičů u firmy Karma v Praze. Od 1948 působil v továrně Aero, n. p., v pevnostní zkušebně (1954 převedena v rámci reorganizace do Výzkumného leteckého ústavu v Letňanech). Při zaměstnání vystudoval 1951–56 Strojní fakultu ČVUT v Praze, specializaci přesná mechanika, kterou ukončil II. státní zkouškou s výborným prospěchem. Až do 1959 se intenzivně zabýval rozvojem pevnostních zkoušek draků letadel na zemi a rozvojem moderních tenzometrických metod, zkušebních zařízení a vytvářením základů pro dynamické draky letadel. Pak byl jmenován výzkumným pracovníkem a 1960 navržen na aspirantské studium v oboru mechanika tuhých a poddajných těles a prostředí. Disertační práci na téma *Předběžné rozborů únavové životnosti draků letadel* obhájil 1966. O rok později byl jmenován samostatným vědeckým pracovníkem a byly mu svěřeny nejobtížnější úkoly odboru při prokazování životnosti letounů L-29. Přispěl k řešení vážných závad draku letounu, nejen L-29, ale i jiných typů. Na základě mimořádného požadavku exportu zpracoval 1962 původní metodu průkazu únavové životnosti kovových kluzáků. Vypracoval konkrétní podklady a směrnice a zasloužil se o to, že kluzák L-13 Blaník byl první na světě s objektivně prokázanou bezpečnou únavovou životností. Významně se podílel na prokazování únavové životnosti letounů Ae 45 a L 200. Aplikace této metody byla kladně hodnocena i britským Královským zkušebním leteckým ústavem (RAE). Externě přednášel na katedře stavby letadel předmět pevnost a zkoušky leteckých konstrukcí na Vojenské akademii Antonína Zápotockého (VAAZ) v Brně. 1968 nastoupil jako odborný asistent na katedru nauky o pružnosti a pevnosti Strojní fakulty ČVUT, o rok později se v oboru habilitoval. V základním studiu přednášel metodiku a analýzu pevnostních výpočtů strojních součástí v elastickém a plastickém stavu při statickém, dynamickém i rázovém

namáhání, specializoval se na experimentální metody (tenzometrické, optické a analogové) pro zjišťování napjatosti strojních součástí. Ve vyšších ročnících učil teorii pružnosti, plasticity a další speciální aplikace. Ve vědeckovýzkumné práci se zabýval problémy napjatosti za vysokých teplot, dále výpočtovými metodami v oblasti trvalých přetvoření a otázkami životnosti strojních součástí. Byl vynikajícím pedagogem, vedl aspiranty a přijal členství v komisi pro obhajoby kandidátských disertačních prací. Spolupracoval na státním výzkumném úkolu Výzkum životnosti leteckých částí při kmitavém zatížení s proměnlivou amplitudou. Působil jako expert pro otázky životnosti a spolehlivosti letadel, strojních částí a zařízení. Navázal kontakty s domácími i zahraničními závody a výzkumnými ústavy, pracoval v několika komisích RVHP. 1968 mu bylo propůjčeno vyznamenání Za zásluhy o výstavbu. Od 1954 byl držitelem Stříbrného plachtařského odznaku FAI (Fédération Aéronautique Internationale) a členem Aeroklubu republiky Československé.

D: Předběžné rozborů únavové životnosti draků letadel, 1965; Únavová pevnost strojních částí a konstrukcí, 1974.

L: Strojní fakulta ČVUT 1976–77, 1976, s. 29; Z. Kuliš, Vzpomínka na naše předchůdce: Doc. Ing. O. C., CSc., in: Bulletin of Applied Mechanics 7, 2006, s. 139n.

P: Archiv ČVUT, fond Vysoká škola strojního a elektrotechnického inženýrství (VŠSEL) 1879–1951, fond Fakulta strojní ČVUT (FS) 1951 – současnost. JIŘINA MASNEROVÁ

CAIVAS, Karel, * 25. 8. 1897 Lanškroun, † 10. 3. 1977 Praha, stavební inženýr, pedagog

Po maturitě na gymnáziu 1916 začal studovat architekturu a pozemní stavitelství na české technice v Praze. 1923 složil s vyznamenáním II. státní zkoušku. 1921, ještě jako posluchač, získal první cenu ve veřejné soutěži na vzorný typ malé hospodářské usedlosti pro různé oblasti. 1923–37 pracoval jako asistent v Ústavu zemědělského stavitelství na Vysoké škole zemědělského a lesního inženýrství při ČVUT. Zúčastnil se pokusných prací na školním statku v Uhříněvsi (Praha), kde sledoval otázky účelnosti a hospodárnosti výstavby zemědělských staveb. Současně působil jako technická síla, později i samostatně v projekční kanceláři profesora Theodora Petříka. Tam se podílel především na rekonstrukcích četných statků odborných zemědělských škol na Slovensku. Jako samostatný projektant se zabýval zemědělským stavebnictvím a vypracoval více než 55 projektů, z nichž lze uvést mj. hospodářské budovy pro velkostatek F. Czernina v Petrohradě na Podbořansku, stáj pro 100 kusů dojníc v Otrubách u Slaného a školní statek v Nitře. Úspěch zaznamenal v soutěži vzorových typů činžovních domů s nejmenšími byty, jíž se 1925 zúčastnil s ing. arch. Vladimírem Weisssem. Ve dvou typových kategoriích získali I. cenu a tři II. ceny. 1927–35 spolu postavili řadu objektů v různých částech Prahy (Dej-

vicích, Bubenči, Královských Vinohradech a Hlubočepích). 1929 byl po obhajobě disertační práce *Zemědělská usedlost s hlediska ekonomie provozu a rentability* promován doktorem technických věd. Jako poradce Kooperativy vytyčil 1930–34 směrnice k novému budování družstevních skladů. Podle jeho projektů bylo postaveno 20 skladů s kapacitou 20–100 vagonů, mj. v Brandýse nad Labem, v Rokycanech (s velkou stodolou na seno a se strojním skládáním z vagonu), v Horažďovicích (s výsušnými Rankinovy silami) a jinde. 1935 se prací *Skladování zrna ve světle moderní techniky* habilitoval na pražské technice pro vědní obor zemědělské stavitelství. Pokusil se o sjednocení obilních skladů po stránce dispoziční (hospodárnost provozu), konstruktivní (hospodárnost nákladu) a konzervační (zamezení ztrát). Ve svých projektech sledoval především tyto tři zásady, přesto se každá jeho stavba vyznačovala vysokým uměleckým standardem. Podle jeho projektu bylo postaveno 1933–36 také ústřední nákladové nádraží v Praze-Žižkově. 1934 získal československý patent na způsob vysoušení obilí v tzv. hradítkových sýpkách. Po uzavření českých vysokých škol přednášel kandidátům stavitelských a mistrovských zkoušek v kurzech práce Zemědělské stavitelství. 1945 byl pověřen děkanem Vysoké školy zemědělského a lesního inženýrství při ČVUT Karlem Matyášem vypracováním učební osnovy předmětu zemědělské stavitelství pro odbor zemědělského inženýrství. Později přešel jako vědecký pracovník do Výzkumného ústavu zemědělské techniky v Řepích (Praha). Poznatky své dlouholeté praxe shrnul 1949 v publikaci *Stavitelství v potřebách zemědělce*. Šlo o první odbornou publikaci tohoto druhu, kde autor zachytil tehdejší výzkumy a praktické poznatky, získané většinou při vlastních stavbách.

D: Skladování zrna ve světle moderní techniky, in: Zemědělský archiv 1 a 2, 1933; Zemědělské stavby, 1978; Poľnohospodárske stavby, Bratislava 1979.

L: Toman 1, s. 122; Lidová demokracie 15. 3. 1977; MSB 1, s. 76; SČSVU 1, s. 250; Architekti, s. 96.

P: Archiv ČVUT Praha, fond Vysoké školy architektury a pozemního stavitelství 1879–1960, katalogy studentů; ČVUT v Praze – Seznam osob, 1937, s. 42; ČVUT – program na studijní rok 1939/40, 1939, s. 155; fond Vysoká škola zemědělského a lesního inženýrství, osobní spisy profesorů a docentů ČVUT, 1933–1949.

JIŘINA MASNEROVÁ

CAJTHAML-LIBERTÉ, František (vl. jm. Cajthaml), * 30. 3. 1868 Suchomasty u Berouna, † 2. 5. 1936 Košťany u Teplíc, básník, novinář, osvětový pracovník

Venkovský chlapec z pastoušky se po ukončení obecné školy v Suchomastech vyučil krejčím (1884) a po tovaryšských letech v Berouně odešel 1886 na vandr: začal v Kojeticích u Prahy, pokračoval do Mělníka a do Litoměřic. V tomto převážně německém městě se hlásil k české národnosti a docházel do Čtenářské besedy, která soustřeďovala národnostně české řemeslnické tovaryše a dělníky. Zároveň se se-

znamoval se socialistickými myšlenkami; v březnu 1889 byl proto zatčen za tajné spolčování. V té době začal psát první neumělé verše a zasílat vlastní příspěvky do socialistického listu *Rovnost*. Podpisoval je pseudonymem V. L. Liberté (Ať žije svoboda!), který později přidal ke svému příjmení. Od 1890 pracoval jako krejčovský dělník v Teplicích a stále více se angažoval v sociální demokracii. 1899 nastoupil do služeb okresní nemocenské pokladny, kde zůstal do odchodu do důchodu (1930) a postoupil až do funkce ředitele likvidačního oddělení. 1897–1921 redigoval časopis *Severočeský dělník*. Postupně se probouzel C. literární talent. Psal verše i drobné prózy se silným sociálním akcentem, které vyšly v souborech *Z pera dělníků*, *Ztracené existence*, *Mráčky před bouří* ad. V několika studiích podal svědectví o historii českého dělnického hnutí. Sepsal monografii *Český sever ve hnutí dělnickém* (1926, 1934) a životopisy průkopníka socialismu Josefa Boleslava Pecky (1928) a dělnického vůdce Franty Choury (1929). V sociálně demokratické straně zůstal i po odstěpení KSČ 1921. V C. tvorbě se silně prosazovaly prvky národního uvědomění, vycházející z osobních prožitků na česko-německém pomezí. Jsou ve sbírkách *Nové písně* (1903), *Pole krvavá* (1904), *Na stráž* (1904). Pro noviny *Severočeský dělník* připravoval zábavnou přílohu *Na pomezí* (1913–14). Po první světové válce vydal polemické spisy *Obrázky z Deutschböhmen* (1923) a *Sláva a pád provincie Deutschböhmen* (1924), popisující z českého národního hlediska převrat 1918 v severozápadních Čechách, *Zrcadlo Němcům* (1925), *Převrat, okupace a krveprolití uvnitř provincie Deutschböhmen* (*Severočeský dělník*, 1928) a *Severočeské národní pomezí*. Zvláštní kapitolou v C. činnosti byla péče o české menšinové školství, jehož poměry sledoval mj. v nevydaném spisu *Dějiny útisku školství menšinového na severu*. Podrobně popsal rovněž důlní katastrofu, která se odehrála 1892 v Březových Horách u Příbrami (*Požár v dolech příbramských 31. května 1892*, 1931), a soustředil materiál o velké hornické stávce 1900. K poznání národopisného obrazu česko-německého pomezí sloužily C. materiállové studie pro časopis *Český lid*, které sledovaly zvláštnosti života severočeských horníků a jejich rodin. Zvláštní ocenění získával za sbírky pověstí ze severozápadních Čech: *Staré pověsti ze Středohoří a Podkrusnohoří* (1923) a *Sto pověstí bájí a příběhů severočeských* (1924). V rukopisu zůstala sbírka *České a lužické pověsti z pohraničí*. Sepsal řadu monografií o dějinách obcí na severočeském národnostním pomezí (např. *Proboštov u Teplic*, 1927), které jsou součástí jeho bohaté pozůstalosti. Státní okresní archiv v Berouně má ve svých sbírkách také rukopisnou monografii o dějinách C. rodných Suchomast. Osobnost C. připomíná památník v Suchomastech u Berouna, kde je uložena urna s jeho popelem, pamětní deska na rodném domku a také deska v Bystřanech u Teplic, kde strávil větší část života.

D: soupis díla in: Z. Vaněčková-Štěpánková – P. Ehnert, C. odkaz, 1996, s. 133.

L: nekrology: K. Kazda, † F. C.-L. In memoriam, 1936; R. Illový, Zemřel dělnický básník, in: Právo lidu 6. 5. 1936; J. Vozka, F. C.-L., in: Dělnická osvěta 22, 1936, č. 6, s. 164n., 198n.; OSN 28, s. 156; OSND 1/2, s. 832; Kunc 1, s. 24; ISN 3, s. 243; KSN 2, s. 232; SČS, s. 54; LČL 1, s. 346n.; HS 1, s. 160; Z. Vaněčková-Štěpánková – P. Ehnert, c. d.; L. Kopiczková-Kudrnová, Spisovatelé a básníci na Podbrdsku, in: Monografie Hořovicka a Berounska 5, 1930, s. 87n.; F. Hampl, Krajový román dělnický, in: Dělnická osvěta 28, 1942, s. 45n.; J. Vladyka, Životopis F. C.-L., 1956; F. Kučera, Severočeský Bezruč, in: Listy Památníku Petra Bezruče, 1956, č. 3, s. 4n.; F. C.-L. 1868–1968, 1968; Z. Vaněčková, F. C.-L. (Poznámky k prvnímu životnímu období), in: ČL 71, 1984, s. 226; táž, Hornická problematika v díle F. C.-L., in: Vlastivědný sborník Podbrdsku 38–39, 1987, s. 55n.; P. Koukal, Básník zrozený v revolučním boji, in: Průboj 30. 3. 1988; Suchomastský liberalista, in: Berounsko 33, 1993, č. 13, s. 3; F. Veselý, Odkaz F. C.-L., in: Berounský deník 4, 1996, č. 99, s. 13.

P: NA Praha; SOkA Beroun.

MILOSLAV MARTÍNEK

CAKL, Zdeněk, * 27. 8. 1912 Světlá nad Sázavou, † 26. 6. 1996 Antelope Mine (Zimbabwe), lékař, cestovatel

Po studiích na Lékařské fakultě UK v Praze (MUDr. 1937) pracoval na chirurgii Dětské nemocnice a na II. chirurgické klinice v Brně. Vynikal jako diagnostik, celoživotním vzorem mu byl Albert Schweitzer. 1954 byl spolu s manželkou (povoláním chirurgickou instrumentářkou) vyslán do Korejské lidové demokratické republiky (československá nemocnice v Čou-džinu), později pracoval též v dalších exotických zemích – ve Vietnamu (Hai Phong) a Etiopii (Harar). 1962–68 opět působil na klinice v Brně. Po invazi sovětských vojsk v srpnu 1968 se rozhodl k novému odchodu do zahraničí a od 1969 žil v Jižní Rhodesii (nyní Zimbabwe), kde pracoval jako obvodní lékař v oblasti nedaleko botswanských hranic. Tam se také usídlil natrvalo; zimbabwská vláda jeho činnost ocenila členstvím v Záslužné legii (1979). Později se C. angažoval v projektu útulku v Bulawayo, určeném pro sirotky, jejichž rodiče zemřeli na AIDS. V Africe také zemřel a byl pohřben.

Na všech svých působištích C. cestoval po méně známých oblastech těchto zemí, navštívil např. nejvyšší korejskou horu Páktu-san, vietnamsko-laoské pohraničí či Danakilskou poušť v Etiopii. Jako nadšený lovec a chovatel (zejména hadů) také získal četné exponáty pro česká a moravská muzea a zoologické zahrady (např. Ivce Mau pro brněnskou ZOO). Zajímal se též o mineralogii a entomologii. Vzpomínky zasílané do vlasti literárně zpracoval (pod názvem *K močálům řeky Okavanga*, 1992) C. bratranec Vratislav Petr.

L: F. Tecl, Vzpomínka na MUDr. Z. C. – chirurga a humanistu, in: Rozhledy v chirurgii 76, 1997, č. 8, s. 406; J. Martínek – M. Martínek, Kdo byl kdo – naši cestovatelé a geografové, 1998, s. 76n.

JIŘÍ MARTÍNEK

CALÁBEK, Jan, * 8. 3. 1903 *Výkleky u Přerova*, † 29. 1. 1992 *Brno, botanik, rostlinný fyziolog, popularizátor vědy, pedagog, odborný spisovatel*

Pocházel z rolnické rodiny. Po maturitě na reálce v Lipníku nad Bečvou (1922) se zapsal na Přírodovědeckou fakultu MU v Brně, kde studoval 1922–27. Roku 1924 se stal demonstrátorem, později pomocným asistentem, v Ústavu pro fyziologii rostlinnou MU vedeném prof. Vladimírem Úlehrou, který ho ovlivnil přednáškami z oboru rostlinné fyziologie a naučil ho využívat filmovou kameru ke studiu životních dějů rostlin. První státní zkoušku složil 1925. Studia ukončil 1927 druhou státní zkouškou z přírodopisu a ze zeměpisu. Po vojenské službě se vrátil k Úlehlovi, avšak dostal pouze místo nehonoranovaného asistenta. Na Přírodovědecké fakultě MU složil rigorózní zkoušky z botaniky, fyziologie rostlin, zoologie a byl 1929 promován doktorem přírodních věd (RNDr.). Vědeckou dráhu zahájil studiem vlivů působících na bobtnání biokoloidů. Do biologické koloidní chemie zavedl autografickou metodu, kterou objevil inhibiční vliv ultrafialového záření na intenzitu tohoto bobtnání. 1927–29 zkoumal společně s docentem Vladimírem Morávkem chování gelů vyskytujících se v rakovinných nádorech. Hydrataci tumorů se snažili vysvětlit působením bobtnání ve vodním režimu živé tkáně. 1929–30 studoval také otázky alkoholického kvašení a věnoval se fyziologii sacharomycetů. Výsledkem této práce byl zejména *Slovník kvasného průmyslu*, který vydal společně s J. Machem.

Nastoupil na podzim 1930 jako zatímní profesor na českou státní reálku v Brně v Křenové ulici, kde 1933 dostal definitivu. 1931 se oženil se Svatavou Jakešovou a spolu měli syny Milana a Mojmíra. V září 1939 přešel na reálné gymnázium v Brně-Králově Poli. Za nacistické okupace sestavoval odborné česko-německé slovníky. Po osvobození se vrátil k vědecké práci a napsal habilitaci o působení mechanického tlaku na rostoucí rostlinnou tkáň. V prosinci 1946 byl na Přírodovědecké fakultě MU habilitován pro obor rostlinné fyziologie. V oblasti bioenergetiky prokázal, že na souhře hodnot mechanického tlaku rostoucího kořene, na osmotické hodnotě vakuol kořenné tkáně a na obsahu vody v půdě závisí schopnost kořene pronikat tvrdou půdou. C. byl uvolněn pro pedagogickou a filmovou práci na univerzitě, do března 1950 však působil i jako středoškolský profesor. 1948/49 byl na Pedagogické fakultě MU pověřen přednáškami a cvičeními z všeobecné biologie a z metodiky vyučování přírodopisu (biologie). Tam také 1950 definitivně přešel (od 1951 Vyšší škola pedagogická) a stal se vedoucím přírodopisného semináře. 1951 byl jmenován státním docentem a 1955 profesorem fyziologie rostlin. Přednášel obecnou i soustavnou botaniku, obecnou biologii a rostlinnou fyziologii. 1954–59 vedl biologický ústav, který byl 1956 reorganizován na katedru biologie. Pro filmovou práci zřídil ve škole malé pracoviště, které bylo využíváno až do začátku sedmdesátých let.

V červnu 1959 C. získal uvolněné místo profesora na tehdejší Agronomické fakultě VŠZ (dnes MZLU) v Brně. Řádným profesorem byl jmenován 1966. V čele katedry mikrobiologie a botaniky (později obecné a speciální botaniky) stál 1960–70, poté odešel do důchodu. 1954–65 současně vedl Laboratoř biologického filmu ČSAV v Brně (později přejmenována na Laboratoř pro studium životních dějů filmem). Po její reorganizaci řídil od 1965 Laboratoř vědeckého filmu při Ústavu přístrojové techniky ČSAV. Jeho publikace byly těsně spjaty s prací na vědeckém filmu, pro kterou zrekonstruoval a popsal zařízení k filmové registraci růstu rostlin. V září 1970 byl jmenován vedoucím pracoviště pro vědecký a výzkumný film při katedře botaniky Agronomické fakulty VŠZ v Brně, tam 1972–75 vedl i Ústav výukové a vědecké kinematografie. Současně a později byl zaměstnán v nově zřízené Laboratoři biologie lesa při Ústavu pro výzkum obratlovců ČSAV v Brně (od 1973), v oddělení biologie lesa Botanického ústavu ČSAV (1974–82), Ústavu experimentální fyto techniky ČSAV (1983–86) a v Ústavu systematické a ekologické biologie ČSAV (1987–88).

Pořídil už koncem studia několik sběrných snímků pro Úlehův hodinový dokument *Pohyby rostlin*, který byl promítán s velkým ohlasem na Výstavě soudobé kultury v Brně (1928). Dále oba spolupracovali na snímku *Mizející svět* o lidových zvycích na Slovácku (1933). Byl scenáristou, kameramanem a režisérem svého prvního samostatného filmu *Vývoj obilí*, s nímž měl úspěch na kongresu ve Vídni. Své nejvýznamnější filmové experimenty natočil až po druhé světové válce (např. *Jak roste chléb*, *Povrchové napětí*, *Rostlina a voda*, *Výživa rostlin*, *Samovolné pohyby rostlin*, *Autonomní pohyby rostlin*, *Morfologie květu a Květenství*), kdy pracoval na Přírodovědecké a na Pedagogické fakultě MU, VŠZ a v ČSAV. Jeho filmografie obsahuje více než padesát populárněvědeckých, výukových a dokumentárních snímků pro tehdejší Krátký film, Československou televizi, ČSAV a vysoké školy. Za své průkopnické filmy získal 1949–77 bezpočet ocenění, poct a vyznamenání doma a ve světě (mj. národní, ministerské ceny, státní cenu, ceny UNESCO a za účast na světových výstavách EXPO, hlavní, velké a druhé ceny, zlaté, stříbrné a bronzové medaile, plakety, umělecké prémie, diplomy, zvláštní, čestná a pochvalná uznání na mezinárodních filmových festivalech, festivalech vědeckotechnických, vědecko-didaktických či zemědělských filmů a na mezinárodních kolokviích výzkumné a výukové kinematografie).

Byl členem Filmové rady (filmové sekce umělecké rady ministerstva kultury), Mezinárodní společnosti pro vědecký film, čestným členem Mezinárodní společnosti pro vědeckou kinematografii (AICS) a Společnosti výukového filmu v Polsku. Dále předsedal biologické sekci Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých poznatků a Československé společnosti pro vědeckou kinematografii při ČSAV. Propagoval specifickou metodu, tzv. časosběrné

snímání experimentu pomocí filmové kamery, kterou přivedl k dokonalosti. Filmy sloužily jako vědecký materiál, popularizovaly poznatky o životě rostlin, používaly se k výuce. Jeho jméno a práce se staly známými a populárními na všech kontinentech. Byla po něm pojmenována ulice v Brně-Líšni a porota festivalu Academia Film Olomouc uděluje prestižní Cenu J. C. za vědecký a populárněvědecký pořad. MZLU zřídila 2007 Sín vědecké kinematografie prof. C. Jeho syn doc. RNDr. Milan C. (* 1936) působí jako odborník na elektrochemické zdroje elektrické energie a na metodiku měření složek vnitřního odporu na Fakultě elektrotechnické VUT v Brně.

D: výběr: The Swelling of Biocolloids. I. Ultraviolet Rays and Swelling of Agar-Agar, in: *Protoplasma* 3, 1927, č. 1, s. 17n.; The Swelling of Biocolloids. II. Swelling of Fresh, Wilted and Dry Agar-Agar Gells, in: tamtéž 7, 1929, č. 4, s. 541n.; Quellung der Gele die aus Cholesterin, Lezithin und Gelatine zusammengesetzt sind, in: *Kolloid Zeitschrift* 50, 1930, č. 2, s. 141n. (s V. Morávkem); Česko-německý a německo-český slovník chemicko-technologický. Průmysl kvasný, 1931 (s J. Machem); Pracovní výkon rostoucí rostlinné tkáně, in: *Spisy Přírodovědecké fakulty MU Brno*, č. 284, 1947, s. 1n.; Time-lapse cinematography in plant physiology, in: *Science and Film* 4, 1955, č. 2, s. 13n.; Durchflusskeimungsgefäß zur Filmregistrierung des Wachstums der Keimwurzeln, in: *Research Film* 2, 1956, č. 3, s. 127n.; Contribution to the Study of the Mechanism of Autonomic Movements of Plants, in: *Folia Přírodovědecké fakulty UJEP v Brně*, sv. 9, *Biologia* 18, spis 5, 1968, s. 29n.; závěrečné výzkumné zprávy – Vliv různých faktorů na výši mechanického tlaku klíčného kořene, 1975; Studium prvních fází růstu ječmene filmem, 1975; filmy výzkumné, populárněvědecké, televizní, výukové, dokumentární a propagační – Audiovizuální centrum MZLU (<http://avc.mendelu.cz/videobase/index.php>).

L: Vznik a vývoj vědecké kinematografie v Brně, in: *Rozpravy ČSAV* 99, 1989, seš. 2 (kde soupis publikací a filmografie); P. Kňáva, J. C. Cesta k filmu, 2000, s. 104n. (kde soupis publikací a filmografie); J. Šebánek, Prof. RNDr. J. C. sedmdesátíkem, in: *Acta Universitatis Agriculturae. Sborník VŠZ v Brně*, A, 1973, s. 779n.; A. Míšková, Tradice a vývoj vědecké kinematografie v Československé akademii věd, in: *Práce z dějin ČSAV*, 1987, č. 2, s. 193n.; Statutární město Brno. Slavné osobnosti (<http://www.bрно.cz/index.php/>); Encyklopedie dějin města Brna (<http://www.encyklopedie.bрно.cz/home/>).

P: rodinný archiv Brno; Archiv AV ČR Praha; Archiv MU Brno, MZLU Brno (Univerzitní archiv a Audiovizuální centrum); rodinný archiv Jindřicha Grepla, Brno; Národní filmový archiv, Praha; Archiv Krátkého filmu, a. s., Praha.

ALENA MIKOVCOVÁ

CALLOT (též **CALLOTTI**, **CALOT**), **Johann Valerian**, * 27. 3. 1673 (datum křtu) Hannover (Německo), † 3. 10. 1713 Praha, malíř

V Praze se objevil nejpозději 1701, kdy se stal měšťanem Nového Města pražského. Pro malostranský kostel P. Marie a sv. Kajetána vytvořil 1706 obraz bočního oltáře sv. Ondřeje Avellinského a sv. Filipa Neriho, který se zachoval. Smlouvou z 1. 5. 1706 jsou doloženy ještě další dva nedochované obrazy – velký obraz na hlavní mariánský oltář a menší oltářní obraz sv. Josefa. Za dodaná díla dostal 23. 8. stejného roku zapláceno. Obdržel peníze i za zlacení v kostele. Portrétoval

také členy rodiny Voračických z Paběnic, tato díla posloužila později jako předloha rytci Johannu Christophu Sartoriu.

L: Dlabáč 1, s. 261, 3, s. 23; Thieme – Becker 5, s. 411; Toman 1, s. 122; Saur 15, s. 611; BL 1, s. 177; ISN 3, s. 247; P. Vlček (ed.), *Umělecké památky Prahy. Malá Strana*, 1999, s. 82, 84.

PAVEL VLČEK

CALMA, Marie (vl. jm. *Veselá*, roz. *Hurychová*), * 8. 9. 1881 Unhošť u Kladna, † 7. 4. 1966 Praha, spisovatelka, zpěvačka

Pocházela z rodiny pražského advokáta JUDr. Matěje Hurycha. Dětství prožila v Markvarticích u Sobotky a v Praze, kde absolvovala měšťanskou školu. Hudební vzdělání, zahájené studiem klavíru u H. Konrádové-Röslerové, prohloubila soukromým studiem u K. Kovařovice a v Pivodově pěvecké škole. Na filozofické fakultě navštěvovala přednášky z historie a filozofie. Divadelní kariéry se na nátlak rodičů vzdala, vystupovala však od 1898 jako koncertní zpěvačka. Podílela se na premiérách vokálních děl V. Nováka, L. Vycpálka, J. Křičky aj. V zahraničí propagovala a šířila českou hudbu a podporovala slovanskou vzájemnost. Jako manželka zakladatele a ředitele lázní Luhačovice MUDr. Františka Veselého (1862–1923), za nějž se provdala 1908, založila 1909 *Luhačovické listy lázeňské*, jejichž první ročník také redigovala. Při lázeňských pobytech Leoše Janáčka se v Luhačovicích seznámila se skladatelem osobně a stala se jeho horlivou propagátorkou. Výrazně se zasloužila o uvedení opery *Její pastorkyňa* v pražském Národním divadle (1916), v roli Jenůfy v ní také jednou (6. 5. 1920) vystoupila. Střídavě žila v Brně, Praze a 1915–19 v lázeňské sezoně také v Lázních Bohdaneč, které tehdy řídil její manžel. Podporovala národopisně sběratelskou činnost Ludvíka Kubý, s nímž 1926 uspořádala cyklus písní slovanských národů. Byla rovněž literárně činná. Psala povídky a romány s ženskou tematikou, do nichž vkládala vlastní názory a úvahy o smyslu života ženy. Jiné příběhy někdy zasazovala do historických kulís, román *Věční poutníci* se odehrával např. na pozadí polského protiruského odboje, román pro mládež *Za cílem* během druhé světové války. Vzpomínky na dětství vtělila do autobiografie *Otec a jeho děvčátko* (1933), na život s manželem do knihy *Dr. Fr. Veselý, obsah života* (1932). Okouzlení přírodou, sebereflexe a intimní úvahy se staly zdrojem inspirace jejich básnických sbírek *Nekonečnou cestou* (1921), *Písně moderní Markétky* (1923), *Strom poznání* (1926), *Sny v sonetech* (1927) nebo *Jarní zpěvy* (1929). Její verše byly často zhudebňovány. Věnovala se také pohádkám (*Pohádky*, 1906 a 1927; *Světlušky*, 1907; *Sny jarních nocí*, 1808; *Liduška*, 1929). Překládala z polštiny a němčiny. Sama vystupuje v románech F. Kožíka věnovaných L. Janáčkovi (*Po zarostlém chodníčku*) a jejímu manželovi (*Kouzelník z vily pod lipami*).

D: O. Hurych, Bibliografie spisů M. C., 1935; výběr: Nálady, 1905; Sochařka, 1910; Věční poutníci, 1924; Strom poznání, 1926; Večery, 1929; Zrzánek čili rod kočky Mušky, 1929; Z jednoho kusu, 1941; Probuzení, 1942; Za cílem, 1946; Z boje o Janáčkovu Pastorkyni, in: Listy Hudební matice 1924–25, s. 137; Z bojů o Pastorkyni, in: Hudební věstník 31, 1938, s. 109; Ze vzpomínek na L. Janáčka, in: Hudební výchova 19, 1938, s. 99n.; Z bojů za Janáčkovu Pastorkyni, in: Národní divadlo 18, 1940/41, č. 9, s. 2n.

L: OSN 28, s. 610; OSND 1/2, s. 834; ČsB 1, série 15, nestr.; HS 1, s. 161 (se soupisem zhudebněných básní); LČL 1, s. 347n. (s bibliografií); B. Štědroň, Janáček ve vzpomínkách a dopisech, 1946 (zejména s. 166n.); J. Racek – A. Rektorys (ed.), Korespondence L. Janáčka s M. C. a MUDr. F. Veselým, 1951; J. Vogel, Leoš Janáček, 2. vyd. 1997, s. 305n.; M. C., in: Listy starohradské kroniky 2–3/92 (srpen) 1992; www.jicinsko.cz.

P: literární pozůstalost v LA PNP Praha; matrika narozených římskokatolický farní úřad Unhošť, inv. č. 25, fol. 315, SOkA Praha.

VĽASTA REITTEREROVÁ, MARIE MAKARIUSOVÁ

CALVE, Jan Bohumír (též *KALBE, KALVE, Johann Gottfried*), * 1757 okolí Halle an der Saale (Německo), † 1805?, knihkupec

Do Čech přišel nejpozději 1785, kdy ho jako účetního zaměstnal pražský tiskař, nakladatel a podnikatel Jan Nepomuk Ferdinand Schönfeld. Během 80. a 90. let byl členem pražských zednářských lóží U Tří korunovaných hvězd, Pravda a jednota a U Tří korunovaných sloupů. Vlastní pražskou živnost údajně založil 1786 v domě U Zlaté lilie na Malém náměstí, avšak příjmení C. se v knihkupecké části knižních impres objevuje až od 1790.

Stál u zrodu jednoho z nejstarších dlouhodobě aktivních nakladatelství v Praze. Už zpočátku inklinoval k vydávání jazykově německých naukových děl o české historii, literatuře, jazyku nebo vlastivědě (J. Dobrovský, *Geschichte der böhmischen Sprache und Litteratur*, F. W. Schmidt, *Flora Boëmica inchoata...*, I. Cornova, *Briefe an einen kleinen Liebhaber* aj.). Po jistou dobu vydával též vzdělávací a odborná periodika (např. *Hesperus* 1812–21), okrajově se věnoval též beletristickým titulům pražských Němců (např. K. E. Ebert). Představu si lze udělat z firemních nakladatelských a knihkupeckých nabídek (např. *Verzeichniß der eigenen Verlagsbücher des Buchhändlers J. G. C.*, 1793).

Živnost provozoval do konce života. Několik následujících let stála v čele knihkupectví a nakladatelství vdova, od níž po letitých sporech s Grémiem pražských knihkupců koncesi odkoupil 1810 (1817?) Bedřich Rudolf Tempský, jehož rodina vlastnila firmu až do 1854, kdy prodala knihkupectví a ponechala si jen nakladatelskou část. Od té doby proněmecky orientované nakladatelství fungovalo až do poloviny 20. století. V impresech se ještě někdy užívalo i zakladatelovo jméno.

L: K. Chyba, Slovník knihtiskařů v Československu od nejstarších dob do roku 1860, in: Sborník Památníku národního písemnictví Strahovská knihovna, roč. 1–19 (přílohy), 1966–1984, s. 67n.; A. Kellner, Buchwesen in Prag. Von Václav Matěj Kramerius bis Jan Otto, 2000, rejstřík; LČL 1, s. 349; J. Podškubka, České svobodné zednářství v průběhu XVIII. století,

2004, rejstřík; S. Vidmanová, Pražští knihkupci a nakladatelé v druhé polovině 18. století, in: Vědecké informace ZK ČSAV 3, 1975, s. 43n.; Voit, s. 148; J. Volf, Prohlídka knihkupectví J. C. 1812, in: Česká revue 20, 1927, s. 252n.; týž, Žádost knihkupce Bedřicha Rudolfa Tempského, majitele knihkupectví J. G. C., o povolení knihtiskárny. Příspěvky k dějinám českého knihtisku, písmolijectví, knihkupectví a antikvariátu na počátku 19. století, in: ČNM 99, 1925, s. 232n.

PETR VOIT

de la CÁMARA, Felix Achilles viz **CAMMRA, Felix**

CAMELIUS, Jiří Josef viz **KAMEL, Jiří Josef**

CAMERLANDER (též *CAMMERLANDER*), **Carl**, * 11. 8. 1861 Sibiu (Rumunsko), † 17. 1. 1892 Kaltenleutgeben u Vídně (Rakousko), geolog

Narodil se v tehdy transylvánském Nagyszeben (Hermannstadtu). Studoval 1870–78 na gymnáziu v Olomouci a v Brně, poté přírodní vědy na univerzitě ve Vídni. Od 1882 působil v Říšském geologickém ústavu (Geologische Reichsanstalt, GRA) ve Vídni. V terénu pracoval na Moravě a v tehdejší rakouském Slezsku, mj. v oblasti krystalinika v okolí Jeseníku, devonu u Tišnova, Vrbna pod Pradědem a Horního Benešova a spodního karbonu mezi Opavou a Vítkovem. V jižních Čechách studoval 1887 metamorfované horniny v okolí Prachatic a Křemže, např. granulity a serpentinity. Jako mineralog se 1886 zabýval např. korundem z Vlčic nedaleko Žulové ve Slezsku. Zahájil geologické mapování na listu 1:75 000 Polička – Nové Město na Moravě, ale 1891 těžce onemocněl a mapování nedokončil (mapa bez vysvětlivek, dokončil ji A. Rosiwal, tiskem 1914).

D: Geologische Mittheilungen aus Central-Mähren, in: Jahrbuch der Geologischen Reichsanstalt (Wien) 34, 1884, č. 3, s. 407n.; Über Korundvorkommen im nördlichen Schlesien, in: Verhandlungen der Geologischen Reichsanstalt (Wien), 1886, s. 356n.; Zur Geologie des Granulitgebietes von Prachatitz am Ostrande des Böhmerwaldes, in: Jahrbuch der Geologischen Reichsanstalt 37 (Wien), 1887, č. 1, s. 117n.; Aufnahmebericht über das westliche Gebiet des Kartenblattes Polička – Neustadt, in: Verhandlungen der Geologischen Reichsanstalt (Wien), 1891, s. 338.

L: NGS, s. 680; B. Hejtman, Petrografie metamorfovaných hornin, 1962, passim; J. Staněk, Mineralogie na Moravě a ve Slezsku v letech 1770–1970, in: Folia Historica, Faculty of Sciences Masaryk University Brno 71, 2002, s. 23.

PAVEL VLAŠÍMSKÝ

CAMMRA, Felix Emil Josef Karel, * 8. 11. 1897 Kutná Hora, † mezi 5. a 9. 5. 1945 Praha, spisovatel, divadelní a filmový scenárista, překladatel

Otec Felix C. (1870–1925) pocházel z rodiny ředitele trestnice ve Lvově. V Kutné Hoře se 1893 oženil s Barborou Šolcovou, dcerou zemřelého knihkupce K. Šolce, po němž posléze převzal živnost i původní název firmy: Karel Šolc, knihtiskárna a knihkupectví v Kutné Hoře. C. studoval od 1908 na reálce v rodišti. Po maturitě 1915 se jako jedno-

roční dobrovolník účastnil první světové války, po převratu jako důstojník jezdeckv akcí československé armády. Pak pracoval pro svého otce. Věnoval se redigování kalendářů vydávaných rodinným nakladatelstvím (*Velký zábavný rodinný kalendář 20. století*, 1918–20, *Československý kalendář strýček Vševěděl*, 1921–23, *Kratochvilný povídkář*, 1921–24, *Strakonický dudák*, 1921, *Veselá kopa*, 1922, *Vesna*, 1923–24 aj.) a současně 1920 debutoval jako prozaik. Orientoval se na bulvární četbu, slibující již v názvu exotiku, romantické a tajemné dějové zvraty, módní okultní tematiku, magii, detektivní zápletku, sázející také na přitažlivost španělského a francouzského prostředí. Čtenáře rád mystifikoval i jinak (mylným již několikanásobným vrocováním, přestože šlo o vydání první). Psal povídky i romány (*Černý mág*, 1920, *Záhada sfingy a jiné příběhy*, 1920, *Jeho tajemství*, 1921, *Španělské markýzy*, 1921, *Ve spárech démonů*, 1921, *Fantómy*, 1922, *Primabalerína a tance upírů*, 1925 a další). Zároveň jej lákal i dětský pohádkový svět, který naplňoval podobně tajuplnými příběhy o kouzelnících, mázích a princeznách (1921 vydal *Sny o princeznách*, *Z říše víl*, *V kouzelném zrcadle*, *Čarodějovy pohádky*, *Čarovný květ*, 1922 *Moje pohádky*, 1925 *Krásné pohádky*, 1928 *O šlechtetném čaroději*, 1943 *Svítilna z drahokamů*).

Dobrodružné sklony ho vedly k dlouhodobým pobytům v Berlíně a zejména v Paříži (při té příležitosti sepsal konverzační příručku *Cesta do Francie*, 1920). Živil se tam jako spisovatel, novinář a organizační pracovník u filmového podnikání (pracoval i pro americké producenty). Na faře u Nejsvětější Trojice v Podskalí v Praze byl 24. 10. 1922 oddán s Jelizavetou Nikolskou (1904–1955), jednou z nejslavnějších primabalerín Národního divadla. Svůj údajný španělský šlechtický původ podtrhl 1924, kdy si úředně změnil jméno na Cámara. Etabloval se rovněž jako překladatel z němčiny, francouzštiny, španělštiny, angličtiny (také dobrodružné knihy pro mládež). Neodolal ani světu divadla, pokusil se o drama (*Der blaue Teufel*), o skeče (*Zelený éter*, *Na Marsu*, *Modrý ďábel*), stal se filmovým a divadelním podnikatelem: v Praze založil divadlo Apollo a divadlo Komedia (1927 byl jeho ředitelem). Koncem třicátých let jej uchvátil znovu svět filmu, který románově ztvárňoval (dívčí románky *Filmová hvězda*, 1922). Čtenářsky oblíbenými se staly jeho knihy o slavných amerických herečkách, např. o hvězdě němému filmu Pearl Whitové (*Perla filmu*). Od druhé poloviny třicátých let se živil především jako úspěšný filmový scenárista, v tématech těžil ze znalosti filmového prostředí (kromě cizojazyčných scénářů *The Necklace of the princess of Incas*, *Le secret du professeur Stone* to z českých byly *Tvoje srdce inkognito*, 1936, se S. Innemannem; *Pozor, straší*, 1938 s K. Lamačem; *Děvče z předměstí*, 1939; *Nevinná*, 1939; *Slávko, nedej se!*, 1939 s V. Wassermannem; *Svátek věřitelů*, 1939 s J. Machem; *Okénko do nebe*, 1940 s J. Machem aj.). Jedním z největších úspě-

chů byl film *Dívka v modrém* (1939), na němž spolupracoval s režisérem O. Vávrou a herci O. Novým a L. Baarovou. Ke zvláštnostem C. tvorby patřilo, že podle již hotových filmů, natočených na vlastní náměty, psal romány (*Fantóm oceánu*, 1926, též s titulem *Královna moře*; *Dívka v modrém*, 1942). Užíval řadu pseudonymů Cámara del Campo, Cámara de la Felix, J. Cheronval, Achil, C. del Campo, F. A. Fourier-Cámara, Felix Achill, Felix Achilles Cámara, Felix de la Cámara, a šifry FAC, RA.

Sympatizoval s nacismem, 1934 vstoupil do SA. Za španělské občanské války se přihlásil do armády generála Franka, byl však určen k vedení jeho zpravodajské a propagační služby v ČSR. Obdivný vztah k fašismu vyjádřil v knihách o španělské občanské válce, o generálu Frankovi a ve stovkách novinových článků. Za květnového povstání 1945 zmizel v pražských ulicích. Podle nedoložených zpráv byl zabit.

L: J. Slavata, F. C., in: Paní mých snů, 1942; LČL 2/2, s. 1266n.; S. Motl, Mraky nad Barrandovem, 2006, s. 48n.; L. Kašpar, Český hraný film a filmář za protektorátu. Propaganda, kolaborace, rezistence, 2007, s. 236; Tomeš 1, s. 168.

P: Matrika narozených římskokatolického farního úřadu Kutná Hora z let 1896–1900, inv. č. 44, folio 125, číslo popisné 422; Biografický archiv ÚČL Praha.

MARCELLA HUSOVÁ

CAMPANUS, Jan (též *VODŇANSKÝ, vl. jm. Kumpán*), * 27. 12. 1572 *Vodňany*, † 13. 12. 1622 *Praha*, pedagog, humanistický básník

Studoval od 1590 na pražské univerzitě (1593 bakalář, 1596 mistr). 1593–98 působil ve škole v Teplicích, pak přešel nakrátko do Prahy a mezi 1600–03 byl správcem kutnohorských škol. Od 1603 až do konce života pobýval opět v Praze, mimo jiné jako profesor řečtiny a latinské poezie a čelný představitel univerzity (děkan s přestávkami 1605–15, prorektor 1612, 1620, rektor 1621). Dvakrát se oženil, 1612 se Zuzanou Rychovou († 1613) a 1615 s Lidmilou Revírovou. Z dětí ho přežili pouze dva synové, Jan a Tobiáš. Aby po bělohorských událostech zachránil samostatnost pražské univerzity před spojením s jezuitskou akademií, přestoupil v listopadu 1622 od vyznání podobojí ke katolickému. Během následujícího měsíce však po vyčerpávajícím a marném zápasu o udržení školy zemřel. Jeho osudy se staly námětem románu Zikmunda Wintra *Mistr Campanus* (1909).

Patřil k nejnadanějším představitelům latinského humanistického básnictví v Čechách. Zajímal se o témata náboženská i světská (příležitostná a historická), brilantně ovládal všechny literární formy. Básnické tvorbě se počal věnovat 1591. Od té doby publikoval 65 děl a souborů, z nichž většina ještě sestávala ze značného počtu samostatných básní, kromě toho napsal přes 600 gratulačních skladeb a příspěvků do prologových částí knih svých přátel. Literární tvorbu, spjatou velkým dílem s životem univerzity, podepisoval též anagramem

aMICVs (magister Ioannes Campanus Vodnianus). Zejména po smrti Jiřího Carolida (1612), který v C. spatřoval nežádoucího konkurenta, došla jeho díla značného ohlasu mezi domácími humanisty (v zahraničí získával výraznější popularitu naopak Carolides).

K nejcennějším titulům patří dvousvazková rýmovaná parafráze biblických žalmů s náboženskými písněmi *Odorum sacrarum* (Praha 1611–12, zkrácený přetisk Amberg 1613, rozšířené jednosvazkové znění Frankfurt nad Mohanem 1618). Uveřejnění předcházelo několik přípravných prací, zvláště *Psalmi poenitentiales* (1604), v nichž navázal na časoměrnou žalmickou poezii Vavřince Benedikta z Nudožer. V rukopise zůstala latinská školní hra z českého dávnověku *Bretislaus*, jejíž provedení na univerzitní půdě bylo 1604 katolickou cenzurou zakázáno.

Měl pravděpodobně též soukromou tiskárnu, mezi 1603–06 zřejmě užíval tiskařský lis v Karolinu. S největší pravděpodobností tak vystřídal astronoma Tychona Brahe, který provozoval vedlejší tiskařskou činnost 1599–1601. Z C. dílny však žádný příležitostný či soukromý tisk neznáme.

L: K. Beránek, Z dějin Akademické tiskárny v Praze, in: AUC – Historia Universitatis Carolinae Pragensis 6/2, 1965, s. 91n.; J. Branberger, Lyra Kampanova, 1942; K. Chyba, Slovník knihtiskařů v Československu od nejstarších dob do roku 1860, in: Sborník Památníku národního písemnictví Strahovská knihovna, roč. 1–19 (přílohy), 1966–1984, s. 68; M. Koldová, Jezuitská tiskárna v Praze (1635–1773) na základě archivních pramenů ze Státního ústředního archivu, 2003 (diplomová práce na Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze); J. Král (ed.), M. J. C. Vodňanského komedie Břetislav, 1915; HS 1, s. 161; LČL 1, s. 349n.; J. Martínek, Z pobělohorské básnické tvorby Mistra C., in: Zprávy jednoty klasických filologů 3, 1961, s. 90; O. Odložilík, M. J. C., 1938; RHB 1, s. 254n.; Voit, s. 149.

PETR VOIT

CAMPION (též *CAMPIANUS*, *KAMPIÁN*), **Edmund**, * 25. 1. 1540 Londýn (Velká Británie), † 1. 12. 1581 Londýn (Velká Británie), jezuitský misionář, apologeta, pedagog, dramatik

Pocházel snad z katolické rodiny, byl synem londýnského knihkupce. Díky svému nadání získal stipendium na oxfordské univerzitě, kterou absolvoval 1564. Po složení předepsané přísahy, jež ho zavazovala uznat anglického krále, resp. královnu Alžbětu za hlavu církve, byl promován na magistra filozofie s právem přednášet na fakultě. Přijal nižší svěcení v anglikánské církvi a zahájil úspěšnou akademickou dráhu. Po pěti letech však svou přísahu odvolal a přihlásil se veřejně ke katolickému vyznání. Byl proto nucen uprchnout nejprve do irského Dublinu a posléze do severofrancouzského města Douai. Tam, na škole určené anglickým katolíkům, vystudoval teologii. 1573 přicestoval do Říma, kde požádal o přijetí do jezuitského řádu. Počátek jeho života v řádu byl spojen s českými zeměmi. Noviciátem prošel v Brně a jeho první činností v Tovaryšstvu bylo vyučování na pražském klemen-

tinském gymnáziu (říjen 1574–březen 1580), kde přednášel rétoriku. Mezi jeho žáky byl např. J. Barthold Pontanus z Breitenberka, k jeho odkazu se hlásil i B. Balbín.

S rétorikou souvisela také C. dramatická tvorba. Spolehlivě jsou doloženy tři hry. Tragédie *Abrahami Sacrificium* (*Oběť Abrahámová*) byla provedena v Praze 1575 o svátku Božího těla. Šestihodinovému představení hry *Tragoedia de Saulo rege* (*Tragédie o králi Saulovi*, 1577) přihlížel i císař Rudolf II. a vyžádal si opakování. Před císařským dvorem se konalo představení také 1578 a hra *S. Ambrosius, Theodosium Imperatorem ad poenitentiam adducens* (*Sv. Ambrož přivádějící císaře Theodosia k pokání*) byla natolik úspěšná, že došlo k jejímu novému inscenování 1591 v Mnichově. Další C. drama *Mutus* (*Němý*) je známé jen ze zmínky B. Balbína. A. Rezek připisoval C. i autorství jinak nedoložené hry o sv. Václavu.

Během svého pražského pobytu přispěl C. rovněž k založení prvního studentského Mariánského společenstva (později zvaného *Congregatio latina major*). 1578 přijal z rukou arcibiskupa Antonína Bruse z Mohelnice kněžské svěcení. 25. 3. 1580 byl C. povolán na misii do Anglie, kde měl podporovat katolíky. V přestrojení se dostal do rodné země a působil tam více než rok. Pro potřeby misie napsal knihu *Decem Rationes* (*Deset důvodů*), která obhajovala katolickou víru proti protestantismu. Po jejím rozšíření, údajně bylo rozebráno 40 tisíc exemplářů, zesílily snahy po C. dopadení. V červenci 1581 byl zatčen a uvězněn v londýnském Toweru. Když odmítl vzdát se katolické víry, byl mučen, odsouzen k smrti a popraven.

C. drobný spis *Decem rationes* vyšel již 1601 česky v překladu jezuitů Ondřeje Modestiho. V jezuitském řádu byl C. od počátku velmi ctěn, význam jeho odkazu potvrdilo 1886 jeho blahorečení a 1970 svatořečení.

D: C. Sommervogel S. I. (ed.), Bibliothèque de la Compagnie de Jésus 2, Bruxelles – Paris 1891, col. 586–597.

L: J. Schmidl, Historia Societatis Jesu provinciae Bohemiae 1, 1747, s. 367, 412, 419; B. Balbín, Bohemia docta 1, 1776; týž, Verisimilia humaniorum disciplinarum – Nástin humanitních disciplin (přel. B. Ryba), 1969, s. 261, passim; A. Rezek, Blahoslavený Edmund Kampián, kněz z Tovaryšstva Ježíšova pro svatou víru mučedník ve vlasti své, 1889; T. V. Bílek, Dějiny řádu Tovaryšstva Ježíšova vřbec a v zemích českých zvláště, 1896, passim; A. Kroess, Geschichte der böhmischen Provinz der Gesellschaft Jesu 1, Wien 1919, s. 368n., 480n., 545n.; Jakubcová, s. 10n.

KATEŘINA VALENTOVÁ

CAMPION (též *CAMPIONE*, *CAMOPION*), **Giovanni**, * 1. pol. 16. stol. Campiglione (Itálie), † po 1565 ?, kameník, stavitel

Pocházel z Campiglione (Campione) v oblasti Lugana (nyní italská enkláva na švýcarském území). Působil ve službách pražského dvora, kam přišel 1537. Naposledy zde byl připomínán 1565 v souvislosti s výplatou honoráře za práce na Hradě a v letohrádku Hvězda v Liboci (Praha). Mezi

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.